

MACIEJ ZDANEK
<https://orcid.org/0000-0002-9134-4903>
(Uniwersytet Jagielloński)

KATALOG PRZEORÓW KLASZTORU DOMINIKANÓW W KRAKOWIE W ŚREDNIOWIECZU. PODSTAWY CHRONOLOGII I IDENTYFIKACJI

Abstrakt

Artykuł zawiera katalog 48 przeorów klasztoru dominikanów w Krakowie w średniowieczu, od fundacji w 1222 roku do 1500 roku. Na podstawie źródeł wydanych i rękopiśmiennych przedstawiono zasadnicze problemy identyfikacji osób i chronologii rządów, włącznie z kwestiami niejasnymi i hipotezami, które będą wymagać weryfikacji w przyszłości.

Słowa kluczowe: Dominikanie, klasztor dominikanów w Krakowie, przeorzy, średniowiecze

Katalogi opatów, przeorów, prepozytów, gwardianów, a także prowincjałów i generałów należą do czcigodnego gatunku historiografii klasztornej (zakonnej). Piśmiennictwo tego typu – na wzór katalogów biskupich – rozwijało się we wszystkich wspólnotach i długo stanowiło pewien model kultury pamięci i utrwalania własnych dziejów poprzez biografie zwierzchników, w rytmie chronologicznym, wyznaczanym przez daty ich rządów¹. Najmocniej zakorzenił się ten wzorzec historiograficzny w klasztorach mniszych. Działo się tak ze względu na szczególną rolę opata i zwyczaj dożywotniego pełnienia tej funkcji, co wielokrotnie skutkowało długimi, owocnymi w wydarzenia rządami. Nieco inaczej miała się rzecz w zakonach mendykanckich ze względu na odmienną regułę i sposób funkcjonowania. Scentralizowana struktura, organizacja prowincjalna, brak zasady *stabilitatis loci*, przemieszczanie się zakonników między konwentami, szybki rytm zmian na urządzeniu przeorów wpływały na to, że nie klasztor, lecz prowincja była podstawowym punktem odniesienia, a dzieje pojedynczych wspólnot w znacznie mniejszym stopniu dawały się identyfikować z biografiami zwierzchników.

¹ Michel Sot, *Gesta episcoporum, gesta abbatum*, Turnhout 1981 (Typologie des sources du Moyen Âge occidental, dir. L. Genicot, fasc. 37).

We współczesnej historiografii współgrają ze sobą potrzeby prac nad biografistyką indywidualną, biografiami grupowymi oraz prozopografią. Zestawianie krytycznych katalogów urzędniczych obok słowników biograficznych i nowoczesnych elektronicznych baz danych pozostaje jednym z efektywnych narzędzi poszerzania naszej wiedzy. Jest to także podstawa studiów nad poszczególnymi środowiskami społecznymi, w tym zakonnymi. Przed laty – w perspektywie jubileuszu 800-lecia zakonu dominikańskiego w Polsce – Krzysztof Kaczmarek postawił jako jeden z pierwszorzędných postulatów wzmocnienie badań nad prozopografią polskich Braci Kaznodziejów². Jest to głos ciągle aktualny, choć od tego czasu historiografia dominikańska w Polsce poczyniła ogromne postępy w zakresie badań nad składem osobowym konwentów, a szczególnie rozpoznaniem elit zakonnych, zwłaszcza prowincjałów, przeorów, inkwizytorów, studentów i wykładowców wszystkich szczebli, na czele z regensami i lektorami, czy też wywodzących się z zakonu biskupów. Podjęto też studia nad katalogami przeorów, które

² Krzysztof Kaczmarek, *Studia nad historią dominikanów w Polsce. Stan i kierunki badań – głos w dyskusji*, w: *Dzieje dominikanów w Polsce XIII–XVIII wiek. Historiografia i warsztat badawczy historyka*, red. Henryk Gapski, Jerzy Kłoczowski, Jan A. Spież OP, Lublin 2006, s. 145.

nie tylko wprowadzają ład chronologiczny i identyfikacyjny, ale są też znakomitym przyczynkiem do dziejów poszczególnych klasztorów, prowincji i zakonu³.

Nie ma takiego zestawienia klasztor krakowski – najstarszy z polskich konwentów dominikańskich, stanowiący macierz polskiej prowincji, jej centrum, a także kluczowy ośrodek formacji elit zakonnych⁴. Wyjątkiem jest zestawienie trzynastowiecznych przeorów sporządzone przez Raymonda-Josepha Loenertza OP w ramach jego studium nad *Żywotem św. Jacka*⁵. Celem niniejszego artykułu jest ustalenie podstawowej chronologii i identyfikacji przeorów krakowskiego konwentu Trójcy Świętej w średniowieczu. Zestawienie to nie zawiera kompletnych biografii. Traktuję je jako pierwszy krok do przyszłego kompletnego pocztu przeorów i ich barwnego zbiorowego portretu. Jako końcową cezurę chronologiczną w sposób czysto konwencjonalny przyjęto tu rok 1500. Formalnie listę powinien zamykać Mikołaj ze Żnina, który pełnił funkcję przeora w tymże roku. Był to początek jego urzędowej kariery, która rozkwitła i zaznaczyła się owocnie w pierwszych trzech dziesięcioleciach XVI wieku, dlatego do tego stulecia winien być przypisany. Poświęcam mu osobne studium, na jakie ze wszechmiar zasługuje⁶.

Katalog został oparty na kwerendzie w dostępnym drukowanym i rękopiśmiennym materiale źró-

dłowym⁷. Oprócz źródeł dyplomatycznych szczególne znaczenie miało kilka zabytków i zespołów źródeł. Wymieniam je bez wprowadzenia w bogatą literaturę szczegółową. Dla pierwszego stulecia dziejów klasztoru pierwszorzędym źródłem jest *Żywot świętego Jacka* pióra lektora Stanisława

⁷ Najczęściej wykorzystywane źródła, edycje i opracowania podaję niżej wedle następujących skrótów: ACG – *Acta capitulorum generalium ordinis Praedicatorum*, t. 1 (1220–1303), t. 2 (1304–1378), t. 3 (1380–1498), ed. Benedictus Maria Reichert OP, Romae 1889 (Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, 3, 4, 8); ACP – *Acta capitulorum provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum*, t. 1 (1225–1600), ed. Romanus Fabianus Madura, Roma 1972; AEp – Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Acta episcopalia Cracoviensia; AOff – Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Acta officialia Cracoviensia; CA – *Cracovia artificum 1300–1500*, wyd. Jan Ptaśnik, Kraków 1917; CA suppl. [ze stosownymi datami] – *Cracovia artificum supplementa*, wyd. Bolesław Przybyszewski: *1410–1412 oraz 1421–1424*, Wrocław 1985; *1433–1440*, Wrocław 1988; *1441–1450*, Kraków 1993; *1451–1460*, Kraków 2001; *1462–1475*, Kraków 2001; CC – Archiwum Narodowe w Krakowie, Castrensia Cracoviensia; KDKK – *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej Ś. Wacława*, wyd. Franciszek Piekosiński, Kraków 1874–1886; KDM – *Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. 1–4, wyd. idem, Kraków 1874–1886; KDMK – *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*, cz. 1–4, wyd. idem, Kraków 1879–1882; Lben – *Joannis Długosz Senioris canonici Cracoviensis Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, wyd. Aleksander Przezdziecki, t. 3, w: *Joannis Długossii Opera omnia*, t. 9, Kraków 1864; ADK – „Nekrografia”, rkps Pp 78; MPV – Monumenta Poloniae Vaticana, t. 1–3, ed. Jan Ptaśnik, Cracoviae 1913–1914; PSB – *Polski słownik biograficzny*; SHGK – *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. I–V, Wrocław 1980–Kraków 2019; Wawrzyniec Tełężyński, „De rebus” – Biblioteka Kórnicka PAN, rkps IF 93 (BK00093); idem, „De rebus Provinciae Poloniae S. Hyacinthi Ordinis Praedicatorum”; TC – Archiwum Narodowe w Krakowie, Terrestria Cracoviensia; VJ – *Vita et miraculis Sancti Iacchonis (Hyacinthi) ordinis Fratrum Praedicatorum auctore Stanislao lectore Cracoviensi*, ed. Ludwik Ćwikliński, Monumenta Poloniae Historica, t. 4, Lwów 1884; ZDKK – *Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, t. 1–2, wyd. Stanisław M. Kuraś, Lublin 1965–1973; ZDM – *Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 1–8, wyd. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław M. Kuraś, Kraków 1962–Wrocław 1975; ZF – *Zbiór formuł Zakonu Dominikańskiego prowincji polskiej 1338–1411*, wyd. Jacek Woroniecki, Jan Fijałek, w: *Archiwum Komisji Historycznej*, t. 12, cz. 2, Kraków 1938; *Żywot św. Jacka – Żywot świętego Jacka z Zakonu Braci Kaznodziejów*, tłum. Tomasz Gałuszka OP, oprac. Maciej Zdanek, w: *Święty Jacek Odrowąż. Studia i źródła. Skarby dominikańskie*, red. Maciej Zdanek, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 2, Kraków 2007.

³ Oprócz zestawień w monografiach klasztornych zob. odrębne prace: Rafał Kubicki, *Przeorzy konwentu gdańskiego od początków XIV w. do 1525 r. Przyczynę do badań nad składem osobowym konwentów kontraty pruskiej dominikanów w średniowieczu*, w: *Dominikanie. Gdańsk–Polska–Europa*, red. Dariusz A. Dekański, Andrzej Gołębniak, Marek Grubka OP, Gdańsk–Pelplin 2003, s. 201–219; Wiktor Szymborski, [...] *klasztor ubogi tuteczny pogorzały, zubożały, spustoszały [...] – uwagi o najstarszym katalogu przeorów klasztoru dominikanów w Oświęcimiu*, „Folia Historica Cracoviensia” T. 25: 2019, nr 1, s. 175–213; Grzegorz Kublin, *Lista przeorów klasztoru dominikanów w Raciborzu*, „Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu”, t. 6, Opole 2022.

⁴ Jerzy Kłoczowski, *Klasztor dominikański w Krakowie w polskiej prowincji dominikańskiej w XII–XVI wieku*, w: *Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane J. Wyrozumskiemu w 65. rocznicę urodzin i 40-lecie pracy naukowej*, Kraków 1995, s. 39–46.

⁵ Raymond-Joseph Loenertz, *La vie de S. Hyacinthe du lecteur Stanislas envisagée comme source historique*, „Archivum Fratrum Praedicatorum”, T. 27: 1957, s. 5–38.

⁶ Maciej Zdanek, *Mikołaj ze Żnina. Skrzętny przeor i pamiętny inkwizytor (zm. 27 V 1530)* (w przygotowaniu).

z Krakowa, zawierający trzynastowieczne mirakula. Wyzwanie stanowi jednak pomieszana chronologia tych zapisów, która była przedmiotem wielu badań i wciąż budzi wątpliwości. Nie można pominąć wyjątkowo ważnej listy prowincjałów przekazanej w *Liber beneficiorum* Jana Długosza, która ma swe korzenie w trzynastowiecznej zaginionej kronice dominikańskiej. Dla XIV wieku szczególne znaczenie ma *Zbiór formul*, czyli formularz prowincjałów dominikańskich opracowany za czasów Jana Biskupca, przy czym największym problemem jest ustalenie chronologii i poprawnej atrybucji poszczególnych tekstów. Od tego też stulecia wyjątkową rolę pełnią akta kapituł prowincjalnych i generalnych, niestety nieocalałe w komplecie. Nieocenionym zasobem danych dla XV wieku są księgi oficjalatu krakowskiego, a uzupełniającą rolę pełnią księgi ziemskie, grodzkie i miejskie krakowskie – nieobjęte jeszcze pełną kwerendą. Wzmianka należy się także trzem ważnym pomnikom nowożytnym. Pierwszy to *Propago divi Hyacinthi* Abrahama Bzowskiego, dzieło stojące u podstaw nowożytnej historiografii dominikańskiej w Polsce i czerpiące z cennego zasobu rękopiśmiennego. Następnie „Nekrografia” Waleriana Litwińca z 1615 roku, czyli nekrolog krakowskich dominikanów, zawierający liczne zapisy wcześniejsze. Wreszcie powstałe w końcu XVIII wieku pomnikowe „De rebus provinciae Poloniae S. Hyacinthi ordinis Praedicatorum” Wawrzyńca Teleżyńskiego, który czerpał z licznych, dziś nieznanych już źródeł, dostępnych wówczas w klasztorach archiwach. Wśród nich pierwszorzędne znaczenie miało i ma Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie (dalej: ADK).

Pierwszą całościową próbą zebrania danych osobowych dominikanów z dawnych wieków była kartoteka źródłowa tworzona przez Pawła Kielara OP i Roberta Świętochowskiego OP. Zachowuje ona szczególny walor dla epoki nowożytnej. Przełom w zakresie rozpoznania składu osobowego całej prowincji w średniowieczu przyniósł projekt, którego efektem jest ogólnodostępna elektroniczna baza danych biograficznych o wszystkich dominikanach prowincji polskiej w średniowieczu, licząca obecnie ponad 3000 kart osobowych⁸. Jest to znakomita podstawa do pogłębionych prac nad katalogami urzędniczymi zakonników i dobrze przysłużyła się niniejszemu katalogowi. Ponieważ jednak wyma-

ga niekiedy znaczących korekt, nie przywołuję jej detalicznie przy poszczególnych postaciach, z pewnością bowiem zmieniać się będzie numeracja osób i ich atrybucje. Rzeczą oczywistą są przecież różne interpretacje i identyfikacje, które narosły w trakcie badań. W tym miejscu jako przykład pomyłek badaczy, które przeniknęły do literatury przedmiotu, warto wskazać dwie. I tak we wstępie do *Zbioru formul* ks. Jan Fijałek wymienił przeora Pawła, zamiast Piotra, który występuje w omawianych przezeń dokumentach⁹. Z kolei ks. Bolesław Przybyszewski, wymieniając kolejnych przeorów krakowskich, w jednym z przypisów podał: „niedługo potem [po 1452 r. – przyp. MZ] zarządzał konwentem Tomasz (AOff 5, s. 160)”¹⁰. Takiego zamiaru źródłowego jednakże nie znajdziemy. Wskazana księga zawiera zapiski z lat 1433–1439, ponadto nie jest paginowana, lecz foliowana, a żadne źródło nie wymienia przeora krakowskiego Tomasza w XV wieku¹¹.

Nierównomierność źródeł dla różnych okresów odbiła się znacząco na kompletności zestawienia, które wykazuje duże luki. Wyzwaniem są problemy z datacją oraz niepewność i hipotetyczność części identyfikacji. Wynika to z charakteru, sposobu zapisu i lakoniczności źródeł. Najczęściej zdarzają się błędy pisarzy, zwłaszcza mylenie imion, stosunkowo łatwe do sprostowania. Znacznie trudniej wyjaśnić pomyłki w urzędach i datacji, a także podawanie informacji skądinąd nieznanymi. Najwięcej wątpliwości nasuwają pod tym względem wpisy kommemoracyjne w *Nekrografii*. Znajdują się tam informacje o przeorach krakowskich, dla których nie dysponujemy współczesnym potwierdzeniem przeoratu, nie jesteśmy w stanie zidentyfikować osób lub brak potwierdzenia funkcji a podane daty są błędne. Do pierwszej grupy należą Mikołaj Bodzanow, który ma wpis pod datą 18 maja¹² oraz Piotr z Opatowca odnotowany pod datą 19 grudnia¹³. Do drugiej grupy należy Paweł określony jako *senex* – starzec z wpisem pod 17 maja¹⁴. Do trzeciej – Bronisław z 1520

⁹ ZF, s. 253.

¹⁰ CA suppl. 1441–1450, nr 13, przyp. 1, s. 20–21.

¹¹ Zob. Elżbieta Knapek, *Akta oficjalatu i wikariatu generalnego krakowskiego do połowy XVI wieku*, Roprawy Wydziału II Historyczno-Filozoficznego PAU, t. 110, Kraków 2010, s. 230–231.

¹² ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 35 v: Frater Nicolaus Bodzanow olim prior Cracoviensis.

¹³ Ibidem, k. 89r: Frater Petrus Opatovicensis prior Cracoviensis.

¹⁴ Ibidem, k. 35r: Frater Paulus senex, quondam prior Cracoviensis.

⁸ *Słownik biograficzny polskich mendikantów w średniowieczu*, t. 1: *Dominikanie. Baza danych*. Projekt finansowany przez Narodowy Projekt Rozwoju Humanistyki [nr 11H 12 0169 81] (online: sop.dominikanie.pl).

roku pod datą 5 grudnia¹⁵ oraz Bogusław z 1515 roku pod datą 6 grudnia¹⁶.

Żeby ocenić wiarygodność „Nekrografii” Litwińca, należy przede wszystkim podkreślić jej kompilacyjny charakter, którego nie ukrywał sam autor. Wskazuje na to pełny tytuł tego dzieła, który brzmi: Nekrografia [HEKPOΓΡΑΦΙΑ] seu obitus fratrum generalium, provintialium, priorum, magistrorum, baccalaureorum, lectorum, cursorum, inquisitorum, praedicatorum, confessorum, sacerdotum, clericorum, conversorum, sororum necnon utriusque status et sexus benefactorum Ordinis nostri, insuper obligationum conventus tempore reverendi patris fratris Erasmi Coniussovii sacrae theologiae magistri prioris Cracoviensis ex vetustis obligationum, consiliorum, regestrorum manuscriptis codicibus facta collectio, anno Domini 1615, 31 Julii per me fratrem Valerianum Lithuanidem magistrum conventus Cracoviensis. Litwiniec, czerpiąc z różnych przekazów, stworzył nowy nekrolog. Dotychczasowe badania wskazują, że źródłem informacji były dla niego m.in. dawne obligacje mszalne i aniwersarzowe, księgi uchwał konwentu, kopiariusze dokumentów, dzieło Abrahama Bzowskiego oraz stary kalendarz (nekrolog), który jednak nie został po prostu przepisany, lecz znacząco przepracowany: autor dokonał wyboru i redakcji wpisów, część informacji dodał z innych źródeł, część rekonstruował lub arbitralnie grupował, wreszcie przeliczył datację z roku kościelnego (liturgicznego) na rok kalendarzowy. Badania nad zawartością „Nekrografii” nakazują przyjąć, że bardziej instruktywna jest warstwa faktograficzna niż chronologia. Podanym faktom wypada zatem ufać bardziej niż datacji. W tym kontekście można pozytywnie ocenić wspomniane informacje o przeorach. Dotyczą one pięciu osób.

Przypadki Mikołaja Bodzanowa i Piotra z Opatowca, którzy mają skądinąd potwierdzenie źródłowe (choć nie jako przeorzy), świadczą za wiarygodnością zapisów „Nekrografii”. Przeora Pawła trudno zidentyfikować. Jedyne znany nam z różnych źródeł przeor o tym imieniu, Paweł z Krakowa, został później biskupem laodycejskim i ma osobny precyzyjny wpis kommemoracyjny (nr 35). Chodzi zatem o dwie różne osoby. Brakuje tu jednak jakiegokolwiek wskazówki chronologicznej. Ze względu na stosunkowo duże luki i słabo oświetlony źródłowo XIV wiek hipotetycznie można tam ulokować owego

nieznanego przeora. W przypadku przeorów Bronisława i Bogusława mamy sytuację odmienną. Podane przy nich daty roczne są błędne. W XVI wieku nie ma w konwencie krakowskim ani przeorów, ani zwykłych zakonników o takich imionach. Są jednak znani ze źródeł trzynastowiecznych, co bardzo mocno przemawia na korzyść tych informacji, tak jak w przypadku Mikołaja Bodzanowa i Piotra z Opatowca. Wypada uznać, że daty 1515 i 1520 to efekt błędnego odczytania wcześniejszego źródła przez Litwińca. Jest to sytuacja możliwa paleograficznie. W zapisie cyfr gotyckich widać bowiem duże podobieństwo między 2 i 7 oraz 2 i 5, raczej wyjątkowo między 2 i 6. Datę 1515 można by czytać jako: 1275, a datę 1520 jako 1250 lub 1260. I choć nie należy przywiązywać się do tych hipotetycznych skorygowanych odczytów, wspierają one identyfikację obu przeorów z ich imiennikami z połowy XIII wieku.

Nie oznacza to, że w przyszłości nie będzie trzeba zmienić zdania. Proponowane w niniejszym tekście rozwiązania są bowiem otwarte na dyskusję i korekty, a ponieważ ostatnio, dzięki nowym kwerendum i edycjom, udało się poszerzyć – wydawałoby się zamknięty – korpus źródeł nawet dla wieków XIII i XIV, istnieje wielka nadzieja, że w przyszłości będziemy w stanie katalog przeorów uzupełnić, a także oczyścić z błędów lub chybionych hipotez.

Katalog przeorów dominikańskiego klasztoru Trójcy Świętej w Krakowie w średniowieczu w porządku chronologicznym

1. Jacek Odrowąż 1222–1228 (?)
2. Bogusław połowa XIII wieku–przed 1267 (?)
3. Bronisław połowa XIII wieku–przed 1267 (?)
4. Jan Zarych 1267–1268
5. Benedykt 1272–1281
6. Hieronim 1282–1283
7. Stefan 1284 – przed 1286, 1289
8. Jan 1286 – przed 1288
9. Przybysław 1288
10. Lipold (Leopold) z Krakowa 1301
11. Franciszek 1309
12. Mikołaj Afre 1312/1316
13. Elias 1329
14. Maciej z Krakowa 1330–1331
15. Bożej 1340 – przed 1349
16. Stanisław 1349
17. Piotr 1372
18. Andrzej Rusiniec po 1370 lub 1374 – przed 1390 (?)
19. Mikołaj Bodzanow po 1378 – przed 1390
20. Paweł po 1384 (?)
21. Stefan syn Marcina, zwany Zajączek 1390–1394
22. Piotr z Opatowca 1394–1396
23. Mikołaj Ursus (Ursi, Bar) 1402–1403

¹⁵ Ibidem, k. 85v: Frater Bronislaus prior Cracoviensis 1520.

¹⁶ Ibidem, k. 86r: Frater Boguslaus prior Cracoviensis 1515.

24. Leopold (Lipold, Lupold) 1403–1405
25. Jan Biskupiec z Opatowca 1405–1411
26. Jakub 1414
27. Jan Grzymała z Polski 1416
28. Mikołaj z Łęczycy (?) 1422, 1423
29. Dobiesław 1425
30. Mikołaj Strzelec z Krakowa 1428–1433, 1434–1437
31. Jakub 1433–1434
32. Jakub z Bydgoszczy 1440–1447, 1447/48–1452
33. Jakub Galata 1447
34. Mikołaj z Brześcia 1452–1453
35. Paweł z Krakowa 1454–1457, po 1462 (?)
36. Wincenty Wierzbęta 1458–1459
37. Maciej (Mateusz Notarii ?) 1460
38. Marcin Kaczer z Krakowa 1460–1463, 1468, 1473–1475
39. Mateusz Notarii 1463
40. Stanisław z Pękowic 1470, 1473
41. Mikołaj 1471
42. Wincenty Dobiesławic 1476–1477, 1483
43. Stanisław Skala 1481–1483
44. Jan 1484–1486
45. Michał z Chełmna 1487
46. Mikołaj Institoris 1488–1489
47. Marian Lulias ze Zwolenia 1493, 1496–1498
48. Piotr Kapusta z Sochaczewa 1498–1500, 1501

PRZEORZY.

DATA I PODSTAWY IDENTYFIKACJI

1. Jacek Odrowąż 1222–1228 (?)

Życie, kult i hagiografia św. Jacka Odrowąza mają ogromną literaturę¹⁷. Został on poświęcony jako pierwszy przeor krakowskiego konwentu dominikanów – macierzy polskiej prowincji zakonu – w niepodważalnych przekazach źródłowych, które wywodzą się z zaginionego trzynastowiecznego źródła proveniencji zakonnej, zwanego w historiografii „zaginioną kroniką dominikańską”. W wystylizowanej autorskiej wersji zawiera ten przekaz *Liber beneficiorum* Jana Długosza¹⁸, a w wersji wiernej oryginalnemu brzmieniu zapiska w petersburskim rękopisie dominikanów wrocławskich, gdzie źródło pochodzenia informacji zostało określone jako *Cronica fratrum*¹⁹. Ostatnio dokonana przez o. To-

¹⁷ Por. *Bibliografia piśmiennictwa o świętym Jacku Odrowązu*, oprac. Małgorzata Habuda, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 11, Kraków 2013.

¹⁸ Lben, t. 3, s. 449: „Primusque loci illius prior fuit Hyacinthus alias Jaczko, canonicus Cracoviensis praefatus, qui et ipse de nobili stirpe familiae Odrowansch ortus [...]”.

¹⁹ Rosyjska Biblioteka Narodowa w Sankt Petersburgu, rkps Lat. I F 212. Zob. Tomasz Gałuszka, *Frag-*

masza Gałuszkę OP skrupulatna analiza początków krakowskiego klasztoru dominikanów jednoznacznie wskazuje na jego założenie w 1222 roku. Wtedy to Jacek wraz z pierwszymi braćmi przybył do Krakowa oraz przyjął od biskupa Iwona ofiarowany braciom kościół i miejsce pod klasztor. Wówczas też musiało nastąpić formalne ukonstytuowanie się konwentu i objęcie urzędu przez pierwszego przeora²⁰. Daty końcowej pełnienia urzędu przez Jacka nie umiemy precyzyjnie określić. Większość historyków przychyliła się do zdania, że nastąpiło to zapewne niedługo przed 29 września 1228 roku. Wystąpił on wtedy na liście świadków dokumentu Iwona wystawionego w Krakowie, na mocy którego biskup nadawał dziesięciny klasztorowi norbertanek w Dłubni (Imbramowicach)²¹. Po prałatach i kanonikach krakowskich mowa tam o dwóch zakonnikach: „Gerardo priore Iacone fratre de sancta Trinitate”. Jacek (Iaco frater de sancta Trinitate) został tam zapisany jako brat, bez żadnej funkcji urzędowej. Poprzedzający go przeor Gerard z Wrocławia, uznawany niekiedy mylnie w literaturze – wskutek specyficznej stylizacji tej testacji – za przeora krakowskiego, to pierwszy prowincjał polskich dominikanów (prior provincialis) w latach 1225–1233²². Wkrótce potem Jacek opuścił Kraków i wyruszył na Ruś. Misję ruską datuje się od 1228 (lub najpóźniej od wiosny 1229) do 1232 roku²³.

2. Bogusław połowa XIII wieku – przed 1267 (?)

Jako przeor krakowski jest wpisany w „Nekrografii” pod datą 6 grudnia z błędnie podanym rokiem

ment „zaginionej kroniki dominikańskiej” w zbiorach Rosyjskiej Biblioteki Narodowej w Petersburgu, „Studia Źródłoznawcze”, T. 59: 2021, s. 11–24 i cytat tamże, s. 16: „[...] conuentus Cracouiensis susceptus est anno Domini MCCXXII^o a fratre Jaczko, primo priore Cracouiensi, misso illuc a magistro Jordano, successore san[c]ti Dominici.”

²⁰ Tomasz Gałuszka OP, *Przybycie św. Jacka Odrowąza do Krakowa w 1222 roku w świetle nowego źródła, „Roczniki Historyczne”* (w druku). Serdecznie dziękuję Autorowi za udostępnienie tekstu artykułu.

²¹ KDKK, t. 1, nr 21.

²² Raymond-Joseph Loenertz, *Une ancienne chronique des provinciaux dominicains en Pologne, „Archivum Fratrum Praedicatorum”, T. 21: 1951, s. 13–16; Jacek Woroniecki, Gerard z Wrocławia, PSB t. 7, Kraków 1949–1958, s. 391.*

²³ Jacek Woroniecki, *Św. Jacek Odrowąż i sprowadzenie Zakonu Kaznodziejskiego do Polski*, Kraków–Katowice 2007, s. 85–106; Gerard Labuda, *Zaginiona kronika z pierwszej połowy XIII wieku w Rocznikach Królestwa Polskiego Jana Długosza. Próba rekonstrukcji*, Poznań 1983, s. 132–133; Dariusz A. Dekański, *Początki za-*

1515²⁴. Informacja ta nie ma poświadczenia w średniowiecznych źródłach. Należy go identyfikować z podprzeorem Bogusławem, noszącym tytuł penitencjarza papieskiego, poświadczonym źródłowo w latach 1248–1251, zaangażowanym w proces kanonizacyjny św. Stanisława, a według nowożytnej tradycji klasztornej – ucznia św. Jacka²⁵. Można przyjąć, że Litwiniec błędnie przepisał w nekrologu godność Bogusława, pisząc *prior* zamiast *subprior*. Przyjmując jednak zasadniczą wiarygodność podawanych przezeń faktów, jest bardzo możliwe, że Bogusław postąpił z urzędu podprzeora na przeora krakowskiego. Konkretną datę pełnienia urzędu trudno ustalić. Stało się to zapewne po 1249/1250, a przed 1267 rokiem, gdy poświadczony jest przeor Jan Zarych.

3. Bronisław połowa XIII wieku – przed 1267 (?)

Jako przeor krakowski jest wpisany w „Nekrografii” pod datą 5 grudnia z błędnym rokiem 1520²⁶. Informacja ta nie ma poświadczenia w źródłach średniowiecznych. Jest to zatem sytuacja analogiczna, jak w przypadku Bogusława. Można rozważyć błąd paleograficzny wynikający z względnego podobieństwa imion/zapisów *Bronislaus* czy *Brunislaus* i *Pribislaus*, przeor krakowski Przybysław nie posiada bowiem swojego wpisu w klasztornej nekrologu. Zakładając jednak wiarygodność źródła co do faktografii, można identyfikować Bronisława z przeorem wrocławskim o tym imieniu, który wy-

konu dominikanów prowincji polsko-czeskiej. Pokolenie św. Jacka w zakonie, Gdańsk 1999, s. 131–132; idem, *Próba uporządkowania kierunków i chronologii misji św. Jacka. Między hagiografią a „uczoną” historiografią*, w: *Święty Jacek Odrowąż i dominikanie na Śląsku*, red. Antoni Barciak, Katowice 2008, s. 76–95; Tadeusz M. Trajdos, *Dominikanie w Kijowie za czasów św. Jacka*, w: *Święty Jacek i dziedzictwo dominikańskie*, red. Erwin Mateja, Anna Pobóg-Lenartowicz, Maria Rowińska-Szczepaniak, Opole 2008, s. 61–74.

²⁴ Ibidem, k. 86r: Frater Boguslaus prior Cracoviensis 1515.

²⁵ *Rocznik Krasieński*, wyd. August Bielowski, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, Lwów 1878, s. 132; *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 1, Poznań 1877, nr 268, 270 (w bullach papieskich jako brat Gotfryd, co jest niemiecką wersją imienia; regest: *Bullarium Poloniae*, t. 1, ed. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, Romae 1982, nr 469, 470). Zob. Gerard Labuda, *Święty Stanisław biskup krakowski, patron Polski. Śladami zabójstwa-męczeństwa-kanonizacji*, Poznań 2000, s. 157–158; Maciej Zdanek, *Szkoły i studia dominikanów krakowskich w średniowieczu*, Warszawa 2005, s. 55, 58.

²⁶ Ibidem, k. 85v: Frater Bronislaus prior Cracoviensis 1520.

stąpił w dokumencie z 1251 roku²⁷. Przepływy zakonników między oboma konwentami były bardzo częste w XIII i XIV wieku. Przed lub po 1251 roku Bronisław mógł pełnić urząd przeora krakowskiego. Datacja może być tylko hipotetyczna, ale podobnie jak Bogusława, umieszczam go przed 1267 rokiem, gdy przeorem był Jan Zarych.

4. Jan Zarych 1267–1268

Jako przeor krakowski wystąpił w mirakulach św. Jacka, znanych z jego czternastowiecznego *Żywota* pióra lektora Stanisława z Krakowa, datowanych na lata 1267 i 1268, kiedy to rozpoczęło działalność tzw. „biuro cudów” prowadzone przez lektora Bogusława, głównego pisarza i redaktora najstarszych przekazów²⁸. Scalenie okrucichów źródłowych pozwoliło na rekonstrukcję biografii Jana Zarycha, świetnie wykształconego i ważnego dla rozwoju kultu św. Jacka przedstawiciela drugiego pokolenia polskich dominikanów²⁹. Z dużym prawdopodobieństwem identyfikuje się go z Janem Polakiem, studentem w Bolonii między 1253 a 1256 rokiem. W 1257 Jan pełnił funkcję lektora konwentualnego w Krakowie. Był świadkiem śmierci św. Jacka i dziejących się wówczas cudów, w tym wizji doznanej przez biskupa Prędotę i siostrę Bronisławę z klasztoru zwierzyńskiego³⁰. Jana Zarycha oraz inne osoby zaangażowane w organizację „biura cudów”, a także imiennie wymieniane jako towarzysze misyjnych dzieł Jacka i występujące w najstarszych cudach (przeor Benedykt, podprzeor Bogusław, zakrystian i przeor Hieronim) tradycja zakonna wyrażona w *Propago* Abrahama Bzowskiego połączyła w jedno grono i uznała za uczniów św. Jacka³¹. Do bardzo prawdopodobnego wkładu Jana Zarycha we wprowadzenie do krakowskiego klasztoru kultu św. Piotra z Werony należy jeszcze dodać pozyskanie przywileju odpustowego kardynała Gwidona 14 października 1267 roku³². W opisach cudów Jan wystąpił jeszcze jako przeor 24 maja 1268, a 3 czerwca tegoż roku już tyl-

²⁷ *Schlesisches Urkundenbuch*, Bd 3: 1251–1266, bearb. Winfried Irgang, hrsg. Heinrich Appelt, Josef J. Menzel, Köln 1984, nr 22.

²⁸ VJ, s. 873, 874; *Żywot św. Jacka*, s. 131, 132; R.-J. Loenertz, *La vie*, op.cit., s. 12.

²⁹ Krzysztof Kaczmarek, *Szkoły i studia polskich dominikanów w okresie średniowiecza*, Poznań 2005, s. 398; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 55, 60–63, 82.

³⁰ VJ, s. 865, 867; *Żywot św. Jacka*, s. 122, 123.

³¹ Abraham Bzowski, *Propago divi Hyacinthi Thaumaturgi Poloniae seu de rebus praeclare gestis in provincia Poloniae ordinis praedicatorum*, Venetiis 1606, s. 37.

³² KDM, t. 1, nr 74.

ko jako brat, zatem w międzyczasie musiał ustąpić z urzędu; w konwencie krakowskim poświadczony jest jeszcze w latach 1270–1272³³. Nekrolog dominikanów krakowskich odnotował jego śmierć pod datą 23 grudnia³⁴.

5. Benedykt 1272–1281

Jako przeor jest poświadczony w mirakulach św. Jacka datowanych na 1272, 1273, 1277 i 1281³⁵. W mirakulum z 1280 roku imię przeora jest nieuzupełnione, ale za wydawcą z najwyższym prawdopodobieństwem należy upatrywać tam Benedykta³⁶. W 1257 roku przebywał on w konwencie krakowskim i podobnie jak Zarych był świadkiem śmierci i cudów św. Jacka, za którego ucznia uchodził w tradycji zakonnej³⁷. Na urządzie przeora zastąpił go Hieronim.

6. Hieronim 1282–1283

Jako przeor jest poświadczony w mirakulach św. Jacka datowanych na lata 1282 i 1283³⁸. Prawdopodobnie za jego urzędowania opat tyniecki Tomasz przekazał 10 VIII 1283 roku niewymienionemu z imienia przeorowi i konwentowi krakowskiemu grunt w Opatowcu pod nowo fundowany klasztor dominikański³⁹. Należał do grupy dominikanów obecnych przy śmierci św. Jacka w 1257 roku, świadkował relacji o wizji siostry Bronisławy i stąd uznawany jest w nowożytnej tradycji za ucznia św. Jacka. W 1261 roku był zakrystianem. Jako zakonnik bez funkcji przebywał w konwencie krakowskim w latach 1268–1270 i 1280⁴⁰.

³³ VJ, s. 875, 877, 878; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 132, 133, 135, 137.

³⁴ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 90r: Frater Joannes Zaruch prior Cracoviensis <1454>. Błędna data roczna dopisana później inną ręką i jaśniejszym atramentem.

³⁵ VJ, op.cit., s. 878–880, 882; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 137, 138, 139; R.-J. Loenertz, *La vie*, op.cit., s. 12.

³⁶ VJ, op.cit., s. 881; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 140.

³⁷ VJ, op.cit., s. 865, 867 (w obu przypadkach anachronicznie z urzędem przeora, który sprawował w momencie spisywania relacji o tych zdarzeniach); Żywot św. Jacka, op.cit., s. 122, 123. O tradycji, że był uczniem św. Jacka zob. wyżej przyp. 29 i M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 55.

³⁸ VJ, op.cit., s. 883–884; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 142–143; R.-J. Loenertz, *La vie*, op.cit., s. 12.

³⁹ ZDM, cz. 4, nr 882.

⁴⁰ VJ, s. 867, 869, 874, 875, 877, 881; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 124, 132, 134, 135, 140. W bazie sop.dominikanie.pl sugeruje się tożsamość z Hieronimem z Moraw, autorem traktatu *De musica*, który powstał po 1272 r. w środowisku dominikanów paryskich. Brakuje nam w tym względzie mocniejszych przesłanek. W polskiej literaturze zob. o nim ks. Michał Olejarczyk, *Traktat*

7. Stefan 1284 – przed 1286, 1289

Jako przeor jest poświadczony po raz pierwszy w mirakulum św. Jacka datowanym na 1284 rok⁴¹. Objął urząd po Hieronimie, złożył go przed 1286 rokiem, gdy zastąpił go przeor Jan. Po raz drugi został przeorem po Przybysławie i występuje w mirakulach Jackowych datowanych na 1289 rok⁴². Zanim został przeorem był lektorem konwentualnym w Krakowie w 1282 roku⁴³.

8. Jan 1286 – przed 1288

Jako przeor został poświadczony w dokumencie Leszka Czarnego z 1286 roku, w którym książę nadał klasztorowi prawo poprowadzenia młynówki z Rudawy⁴⁴. W dokumencie zwraca uwagę podkreślenie szczególnej łaski i serdecznych uczuć monarchy wobec prawości i zasług przeora i zakonników. Kontakty Jana z dworem krakowskim owocowały też kolejnymi nadaniami. W nim należy widzieć odbiorcę (wymienionego bezimiennie) przywileju odpustowego arcybiskupa Jakuba Świnki 31 lipca 1286 roku⁴⁵. Przeor Jan był osobą bardzo aktywną. W dniu 17 września 1286 roku pełnił rolę jednego z trzech posłów pośredniczących w zawarciu ugody między księciem Henrykiem Prawym a biskupem wrocławskim Tomaszem⁴⁶. Na urządzie zastąpił go w 1288 roku Przybysław. Trudno nakreślić ścieżki kariery zakonnej Jana. Niewykluczone, że można właśnie jego (a nie Jana Zarycha, co ze względów chronologicznych i przebiegu kariery byłoby jednak zbyt karkołomne) utożsamić z polskim dominikaninem Janem, który studiował w Bolonii w 1269 roku⁴⁷. Nie wiadomo, czy łączyć z nim Jana lektora i przeora w Gdańsku (1278), Jana lektora w Płoc-

Hieronima z Moraw. Kontekst historyczny, treść i przeznaczenie, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2012, nr 11, s. 305–320.

⁴¹ VJ, op.cit., s. 884; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 143–144.

⁴² VJ, op.cit., s. 885 (uzupełnienie wydawcy), 886; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 144; R.-J. Loenertz, *La vie*, op.cit., s. 12.

⁴³ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 401; Ibidem, s. 63.

⁴⁴ KDKK, op.cit., t. 1, nr 86; Jacek Laberschek, *Sieć wodna średniowiecznego Krakowa i jej gospodarcze wykorzystanie*, Warszawa 2016, s. 97.

⁴⁵ KDM, op.cit., t. 1, nr 111.

⁴⁶ *Urkunden zur Geschichte des Bisthums Breslau im Mittelalter*, hrsg. Gustav A. Stenzel, Breslau 1845, nr 195.

⁴⁷ Adam Vetulani, *Z badań nad Polakami w średniowiecznej Bolonii*, w: *Cultus et cognitio. Studia z dziejów średniowiecznej kultury*, red. Stefan K. Kuczyński, Warszawa 1976, s. 616. Wycofuję tu moją wcześniejszą sugestię o identyczności z Janem Zarychem, zob. M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 63.

ku (1289), Jana lektora w Toruniu (1289)⁴⁸, a także brata Jana, który wraz z socjuszem wystąpił w dokumencie ugody między klasztorami w Lubiążu i Czarnowasach (1283)⁴⁹. W „Nekrografii” to najprawdopodobniej jego wpis kommemoracyjny widnieje pod datą 11 maja⁵⁰.

9. Przybysław 1288

Jako przeor krakowski jest wymieniony w dokumencie Leszka Czarnego z 1288 roku w grupie czterech arbitrów, którzy doprowadzili do ugody w sporze o posiadanie Krzesławic między bożogrobcami miechowskimi a Krzesławem z Krzesławic⁵¹. Z pojedynczych wzmianek udało się zrekonstruować ciekawy życiorys Przybysława, bazując głównie na założeniu identyczności osób noszących to słowiańskie imię i ciągłości chronologicznej przebiegu kariery zakonnej. W 1251 roku wystąpił jako brat zakonny w konwencie w Elblągu. W dniu 6 czerwca 1279 – jako przeor w Toruniu – zawarł ugodę z mieszczanami Nowego Miasta Torunia. Po przeoracie krakowskim pozostał na miejscu i w latach 1289–1290 pełnił funkcję zakrystiana, a w 1289 roku także lektora (obok lektora Klemensa), świadkując na mirakulach Jackowych⁵².

10. Lipold (Leopold) z Krakowa 1301

Lipold przeor krakowski został wymieniony w aktach kapituły generalnej obradującej w Kolonii w 1301 roku, która ustanowiła go wikariuszem polskiej prowincji po zatwierdzonym właśnie podziale na prowincję polską i czeską⁵³. Następnie kapituła

⁴⁸ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 397–398, nr 7–9; Wacław Bucichowski, *Lista lektorów dominikańskich prowincji polskiej od erygowania prowincji (1225) do roku 1525*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 6–7: 1997, s. 123, nr 371, 373.

⁴⁹ *Codex diplomaticus Silesiae*, Bd 1, hrsg. Wilhelm Wattenbach, Breslau 1857, nr 15.

⁵⁰ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 33v: Frater Joannes prior Cracoviensis.

⁵¹ KDM, op.cit., t. 2, nr 510; Waldemar Bukowski, *Krzesławice*, SHGK, cz. III, s. 222.

⁵² VJ, op.cit., s. 887, 888, 890, 891; Żywot św. Jacka, op.cit., s. 146, 147, 148, 150; Tomasz Jasiński, *Początki klasztoru dominikańskiego w Toruniu*, „Zapiski Historyczne”, T. 54: 1989, z. 4, Aneks nr 3, s. 45–46; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 64, 70, 72; Rafał Kubicki, *Środowisko dominikanów kontraty pruskiej: od XIII do połowy XVI wieku*, Gdańsk 2007, nr 596, s. 187.

⁵³ ACG, t. 1, op.cit., s. 306; zob. Krzysztof Kaczmarek, *Podział polskiej prowincji dominikanów na przełomie XIII i XIV wieku*, w: *Kościół w monarchiach Przemysławów i Piastów*, red. Józef Dobosz, Poznań 2009, s. 259–274.

prowincjalna w Krakowie wybrała go na prowincjała. Urząd pełnił w latach 1301–1305, następnie przebywał w konwencie krakowskim i w 1306 roku został wymieniony w dokumencie wójta Alberta i rajców krakowskich jako były prowincjał. Ponownie jako prowincjał urzędował w latach 1318–1322⁵⁴. Oba źródła podają jego imię w brzmieniu niemieckim: Lippoldus, Lipoldus i Lupoldus, a na liście prowincjałów figuruje jako Lipoldus Cracoviensis. Wskazuje to, że wywodził się z niemieckiego mieszczaństwa krakowskiego i prawdopodobnie w Krakowie złożył profesję zakonną. Znajdował się w gronie zwolenników rządów czeskich i popierał biskupa Jana Muskatę. W „Nekrografii” ma wpis pod datą 26 grudnia⁵⁵.

11. Franciszek 1309

Jako przeor konwentu krakowskiego został poświadczony 2 lipca 1309 roku na liście świadków dokumentu biskupa Jana Muskaty deklarującego wierność Władysławowi Łokietkowi⁵⁶. Bez wątplenia należy go zaliczyć do tej grupy dominikanów, która popierała rządy rodzimego władcy. Przejęcie przez nich władzy w konwencie krakowskim umożliwiło trwałe zbliżenie dominikanów z dworem monarszym ostatnich Piastów. W „Nekrografii” jego wpis kommemoracyjny widnieje pod datą 19 grudnia⁵⁷.

12. Mikołaj Afre 1312/1316

Mikołaj ma dobrze rozpoznaną biografię, chociaż pierwsze etapy jego kariery zakonnej pozostają nieznane. Był przeorem krakowskim i wikariuszem prowincji, gdy kapituła obradująca w Krakowie wybrała go prowincjałem. Data obrad tej kapituły nie jest znana, ustala się ją między 1312 a 1316 rokiem. Mikołaj pełnił urząd prowincjała w latach 1312/16–1318. Przed 1319 został penitencjarzem papieskim. Od 1319 był biskupem chełmińskim. Zmarł przed 23 grudnia 1323 roku⁵⁸.

⁵⁴ KDKK, op.cit., t. 1, nr 113; R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 9, 27, 29; ACP t. 1, s. XXXVI; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 73–74.

⁵⁵ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 91r: Frater Lipoldus quondam prior Cracoviensis.

⁵⁶ MPV, op.cit., t. 3, nr 124.

⁵⁷ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 89r: Frater Franciscus prior Cracoviensis.

⁵⁸ Jerzy Kłoczowski, *Mikołaj zw. Affri (zm. 1323)*, w: PSB, t. 21, Wrocław i in., 1976, s. 89–90; Krzysztof R. Prokop, *Polscy biskupi dominikańscy. Słownik biograficzny*, Kraków 2013, s. 104–107; R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 8–9, 23–24, 28; ACP t. 1, s. XXXVI; *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*

13. Eliasz 1329

Jako przeor krakowski wystąpił 8 czerwca 1329 roku w gronie duchowieństwa zebranego w katedrze krakowskiej, by wysłuchać bulli Jana XXII z komuniką i depozycją Michała z Ceseny⁵⁹. Zapewne Eliasz był (niewymienionym imiennie) odbiorcą nadania, które dla klasztoru poczynił 1 lutego 1329 roku Sięgniew z Kózek i Płaszowa, tj. 60 grzywien praskich zabezpieczonych na łące w Płaszowie użytkowanej już przez konwent na mocy wcześniejszej darowizny⁶⁰. Był spowiednikiem Władysława Łokietka obecnym przy śmierci króla 2 marca 1333 roku. Cieszył się opinią świetnie wykształconego („doctrina lumine conspicuus”)⁶¹. Na usilne prośby swoje i definitorium konwentu krakowskiego został zwolniony z urzędu przeora przez prowincjała, który równoległe powierzył mu zajmowanie się budową kościoła, prowadzoną przez Eliasza już wcześniej⁶².

14. Maciej z Krakowa 1330–1331

Biografia Macieja jest bardzo dobrze rozpoznana⁶³. W 1329 roku był lektorem w konwencie krakowskim. Jako przeor krakowski wystąpił 17 stycznia 1330 roku w dokumencie arcybiskupa Jarosława, widymującego na jego prośbę bullę Jana XXII z 24 lipca 1321 roku, która potępiła nauki Jana z Pouilly o sakramencie pokuty⁶⁴. Urzędowanie zakończył w 1331. W tym roku był lektorem w Legnicy, po czym został wikariuszem generalnym prowincji i prowincjałem. Rządy prowincjała sprawował w latach 1331–1337. Maciej był wykształconym teologiem i znakomitym administratorem. Czasy jego prowincjałatu to intensywne działania związane z promocją tomizmu, rozwojem szkolnictwa i dzia-

gentiumque finitimarum historiam illustrantia, t. 1, ed. August Theiner, Romae 1860, nr 246, s. 156.

⁵⁹ MPV, op.cit., t. 3, nr 247.

⁶⁰ KDM, op.cit., t. 2, nr 595.

⁶¹ Krzysztof Ożóg, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306–1382*, Kraków 1995, s. 129, nr 11.

⁶² ZF, op.cit., nr 214.

⁶³ R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 9, 30; ACP t. 1, s. XXVI; K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 414; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 65–67, 80; Tomasz Gałuszka OP, *W przededniu powstania studium generale. Nowe badania nad czternastowiecznym zachowanym księgozbiorem dominikanów krakowskich*, „Przeгляд Tomistyczny”, T. 16: 2010, s. 1–18; idem, *Odcisk pieczęci Macieja, prowincjała Polskiej Prowincji Braci Kaznodziejów, z 6 IV 1333 roku*, w: *Cud światła. Witraże średniowieczne w Polsce*, noty katalogowe: Edyta Bernardy et al., Kraków 2020, s. 198–199.

⁶⁴ ZDKK, op.cit., cz. 1, nr 36.

łalności inkwizytorskiej oraz fundacjami nowych konwentów. Po złożeniu funkcji przebywał w konwencie krakowskim, gdzie jest poświadczony źródłowo w 1339 roku jako brat Maciej przy ogłoszeniu wyroku Galharda z Carcères i Piotra syna Gerwazego w procesie Polski z zakonem krzyżackim⁶⁵. W „Nekrografii” jego wpis komemoracyjny widnieje pod datą 5 grudnia⁶⁶.

15. Bożej 1340

Bożej (w zapisie łacińskim Bozegius) jako przeor krakowski widnieje na liście świadków dokumentu Jarosława archidiacona krakowskiego wystawionego w chórze konwentu krakowskiego 27 listopada 1340 roku, potwierdzającego i transumującego przywilej biskupa Wisława dla cystersów szczyrzyckich⁶⁷. Następnie Bożej przeniósł się do Wrocławia. W formularzu dokumentów prowincjałskich znajduje się niedatowane pismo, w którym prowincjał powiadamia niewymienionego z imienia przeora krakowskiego, że został przez konwent wrocławski wybrany na przeora i zatwierdza ten wybór⁶⁸. Ze źródeł wrocławskich wiadomo, że w 1349 roku urząd przeora tamtejszego klasztoru dominikanów pełnił niejaki Rozegius⁶⁹. Otóż poprawka paleograficzna zapisu tego imienia na Bozegius pozwala w owym przeorze widzieć naszego krakowskiego Bożeja.

16. Stanisław 1349

Jako przeor krakowski wystąpił 14 maja 1349 roku w dokumencie sądu ziemskiego krakowskiego, który wydał wyrok w sprawie między konwentem krakowskim a kasztelanem krakowskim Jakubem Grotowicem o łąkę w Płaszowie i kwotę 60 grzywien z darowizny Sięgniewa z Kózek⁷⁰. Być może tożsamy ze Stanisławem przeorem sandomierskim występującym w dokumencie z 27 listopada 1340 roku⁷¹. Odróżnia się go od lektora Stanisława z Krakowa, inkwizytora Stanisława z Bochni i prowincjała Stanisława z Krakowa.

⁶⁵ *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 2, Poznań 1878, nr 1193.

⁶⁶ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 90v: Frater Mathias provincialis Poloniae.

⁶⁷ KDM, op.cit., t. 3, nr 212.

⁶⁸ ZF, op.cit., nr 177.

⁶⁹ Carl Blasel, *Geschichte von Kirche und Kloster St. Adalbert zu Breslau*, Breslau 1912, s. 12–13, 118. Por. *Regesty śląskie*, t. 2: 1349–1354, oprac. Kazimierz Bobowski, Marek Cetwiński, Janina Gilewska-Dubois, Anna Skowrońska, Bronisław Turoń, Wrocław 1983, nr 41.

⁷⁰ KDM, op.cit., t. 3, nr 689.

⁷¹ KDM, op.cit., t. 3, nr 212.

17. Piotr 1372

Dotychczas rekonstruowany biogram Piotra był efektem identyfikacji wielu osób noszących to imię, występujących w polskiej prowincji na odpowiedzialnych stanowiskach w sekwencji czasowej, która uprawdopodobnia przebieg takiej kariery zakonnej, i przy założeniu, że wszystkie te dane dotyczą jednej osoby⁷². Nowe informacje o Piotrze z Opatowca nakazują częściowo zmodyfikować ten życiorys i uznać, że było w Krakowie dwóch przeorów Piotrów: jeden pochodzący z Kujaw w 1372 i drugi urzędujący w latach 1394–1396, którego wypada identyfikować z Piotrem z Opatowca. Pierwszego przeora Piotra identyfikuje się z Piotrem z Kujaw, który zaczynał karierę szkolną jako lektor sztuk na początku lat siedemdziesiątych XIV wieku. Przed rokiem 1372 został przeorem w Brześciu Kujawskim, skąd postąpił na przeorat krakowski. Burzliwy i krótki okres pierwszego urzędowania Piotra jako przeora krakowskiego oświetlają formularze dokumentów prowincjała Jana z Brzegu z 12 maja 1372 roku⁷³. Konwent krakowski zgodnie wybrał go na swojego przeora i lektora, a prowincjał wybór ten zatwierdził. Następnie ustanowił go wikariuszem kontrakt małopolskiej, mazowieckiej, kujawskiej i wielkopolskiej z prawem ustanowienia po sobie przeora w Brześciu oraz rozległą władzą przenoszenia braci między konwentami, karania ich i czuwania nad dyscypliną zakonną. Piotr stawał się tym samym na terenie Królestwa Polskiego bezpośrednim przedstawicielem rezydującego na Śląsku prowincjała. Już po pięciu miesiącach zrezygnował jednak ze sprawowania urzędu i na własną prośbę 11 listopada 1372 roku uzyskał od prowincjała zwolnienie z funkcji. Prawdopodobnie pozostał przy tym wikariuszem, jak tego dowodzi pismo prowincjała do niego i braci krakowskich, których zganił za niezgodę, konflikty wewnętrzne i niemożność wyboru nowego przełożonego⁷⁴. Identyfikuje się go z lektorem konwentualnym i spowiednikiem w Raciborzu, występującym w latach 1375–1379, który następnie został skierowany jako magister studentów

⁷² K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 420–422 (nr 74, 75, 78, 79); M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 65, 68, 69, 166, 170; Tomasz Gałuszka OP, *Fragment czternastowiecznych akt kapituły prowincjalnej dominikanów polskich ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu (IF 640)*, w: *Ecclesia, Regnum, Fontes. Studia z dziejów średniowiecza*, red. Sławomir Gawlas et al., Warszawa 2014, s. 360–364.

⁷³ ZF, op.cit., nr 24–26, 82. Zob. też J. Fijałek, *Wstęp*, w: ZF, op.cit., s. 253 (tu imię przeora błędnie jako Paweł).

⁷⁴ ZF, op.cit., nr 90.

do partykularnej szkoły filozoficznej w konwencie świdnickim, a także z lektorem krakowskim Piotrem poświadczonym w latach 1383–1390. Obecnie nie wiadomo jednak, czy i które elementy życiorysu nie powinny być łączone z Piotrem z Opatowca. Trudno to rozstrzygnąć bez dodatkowych danych źródłowych. Należy też – jak to już zasadnie sugerował Wojciech Świeboda – zrezygnować z przyjmowanej wcześniej identyfikacji przeora Piotra z Piotrem synem Stefana kantora (śpiewaka, muzyka), który w latach 1403–1414 sprawował w diecezji krakowskiej urząd inkwizytora, a dodatkowo w roku 1408 pełnił w konwencie krakowskim funkcję lektora⁷⁵.

18. Andrzej Rusiniec po 1370 lub 1374 – przed 1390

Andrzej Rusiniec (w łacińskim zapisie Andreas Rutheni, czyli syn Rusina) pochodził z mieszczańskiej rodziny z Sandomierza i jest znany jako prowincjał polskich dominikanów współtworzący politykę kościelną królowej Jadwigi i Władysława Jagiełły. Lata jego prowincjatu określano dawniej na 1393 (?)–1402/1403, dziś proponuje się okres 1395–1401/1402⁷⁶. Jako przeor krakowski jest wspomniany w formularzu dokumentu prowincjała wystawionego we Wrocławiu, z datą dzienną 10 maja, ale pozbawionego daty rocznej. Ks. Jan Fijałek jako wydawca zaproponował bardzo szeroką datację tego pisma: po 1370 lub 1382, a przed 1390 rokiem. Od tej datacji zależy ustalenie chronologii przeoratu krakowskiego Andrzeja Rusińca, a jej doprecyzowanie wynika tylko z analizy treści. W dokumencie prowincjał odpowiadał nieznanemu adresatowi, że otrzymał jego list przez ręce Piotra, dawnego prowincjała. Pismo zawierało informację o dokonanej przez niego

⁷⁵ Dawna rekonstrukcja biogramu w: Maciej Zdanek, *Inkwizytorzy dominikańscy w diecezji krakowskiej w średniowieczu*, w: *Inkwizycja papieska w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. Paweł Kras, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 7, Kraków 2010, s. 233; Wojciech Świeboda, *Działalność inkwizytora Piotra OP w diecezji krakowskiej w latach 1403–1414*, w: *Kultura religijna i społeczna Małopolski od XIII do XVI wieku*, red. Wiktor Szymborski, Janusz Kozioł, Tarnów 2011, s. 109–121.

⁷⁶ J. Fijałek, *Wstęp*, op.cit., s. 245; R.J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 37–38; ACP, op.cit., t. 1, s. XXXVII; Anna Zajchowska, *Franciszek Oczko i początki reformy obserwanckiej w polskiej prowincji dominikanów*, „Średniowiecze Polskie i Powszechne”, T. 4: 2012, s. 202–219; Jakub Turek, *Andrzej Rusiniec i reforma obserwancka w polskiej prowincji dominikanów*, „Przegląd Historyczny”, T. 110: 2019, z. 2, s. 375–397.

splacie długu w wysokości 4 grzywien, które pewna kobieta przekazała w jego imieniu już nieżyjącemu Stanisławowi, lektorowi krakowskiemu. Stosownie go pokwitowania dokonali Andrzej Rusiniec, wówczas przeor krakowski, oraz Lipold (Leopold) lektor krakowski i wikariusz we Wrocławiu⁷⁷. Były prowincjał Piotr to Piotr z Chomiąży, który dwukrotnie sprawował rządy w prowincji: raz do 1370, drugi raz na pewno po 1376 roku: w latach 1379–1385 albo 1382–1385⁷⁸. Stanisław lektor krakowski to autor *Żywota św. Jacka*, ale daty jego śmierci nie znamy⁷⁹. Okres sprawowania przez Lipolda (Leopolda) funkcji lektora krakowskiego może być datowany najszerzej na lata 1370–1390⁸⁰ lub wężiej, w okresie 1374–1382 i po roku 1386. Zatem najszerzej źródło to wskazuje na lata 1370–1390, a zawęzić je można do okresu 1374–1390. Bez nowych źródeł nie uda się doprecyzować czasu pełnienia przez Andrzeja urzędu przeora w Krakowie.

19. Mikołaj Bodzanow po 1378 – przed 1390

Jako przeora krakowskiego odnotowuje go wpis w „Nekrografii” pod datą 18 maja⁸¹. Zapis źródłowy podaje dookreślenie imienia w formie nazwiska, możliwe jednak, że był to przydomek odmiejscowy i Mikołaj pochodził z Bodzanowa w Małopolsce lub na Mazowszu. Jako przeor krakowski nie jest poświadczony w źródłach średniowiecznych. Nie budzi jednak wątpliwości identyczność przeora z zakonnikiem Mikołajem Bodzanow, którego kapituła prowincjalna skierowała w 1378 roku jako kursora do konwentu krakowskiego⁸². Nie wiadomo, kiedy objął tu urząd przeora. Stało się to po 1378 a przed 1390 rokiem; tę najdalszą możliwą datę końcową wyznacza skomplikowana chronologia kolejnych przeorów.

20. Paweł po 1384 (?)

Pawła z przydomkiem *senex*, niegdyś przeora krakowskiego, wymienia nota kommemoracyjna w „Nekrografii” pod datą 17 maja⁸³. Nie dość, że nie zawiera ona daty rocznej, to nie znajdujemy posta-

ci o tym imieniu w źródłach średniowiecznych, za wyjątkiem piętnastowiecznego Pawła z Krakowa, późniejszego sufragana, który ma jednak w nekrologu odrębną notę. Wypada uznać, że istniał przeor Paweł, którego inne źródła nie odnotowały. Analogiczna zresztą sytuacja występuje w kilku innych omawianych przypadkach (Bogusław, Bronisław, Mikołaj Bodzanow, Piotr z Opatowca). Zakładam, że owego przeora Pawła szukać należy raczej w słabo oświetlonym źródłowo XIV wieku. Z najsłynniejszych ówczesnych imienników nasuwa się oczywiście Paweł z Krakowa, lektor i wybitny kaznodzieja zmarły w 1361 roku⁸⁴, należy go jednak wykluczyć, ponieważ ma odrębny wpis w „Nekrografii” pod datą 23 maja⁸⁵. Innym poważnym kandydatem do ewentualnej identyfikacji byłby Paweł Paszkonis z Raciborza, który na początku lat siedemdziesiątych XIV wieku (około 1372–1374) został asygnowany jako student do szkoły logiki, w 1378 roku był studentem w konwencie krakowskim, a w 1384 został skierowany na studia do Bolonii⁸⁶. Postąpiłby na urząd po studiach analogicznie do Mikołaja Bodzanowa. Tak naprawdę tylko odkrycie nowych źródeł pozwoli na weryfikację istnienia i personaliów przeora Pawła.

21. Stefan, syn Marcina, zwany Zajęcsek 1390–1394

Bieg życia Stefana jest dobrze rozpoznany, choć nazwisko przechowały tylko źródła nowożytne⁸⁷. Jako przeor krakowski wystąpił w 1390 roku w dokumencie oficjała krakowskiego Nawoja, który rozstrzygnął spór między dominikanami krakowskimi a rzeźnikiem Janem Storschaczem o czynsz należny z jatkki klasztornej⁸⁸. Kończącą cezurę jego urzędowania wyznacza data 1394, gdy otrzymał prowizję papieską na biskupstwo sereckie w Mołdawii.

⁷⁷ ZF, op.cit., nr 111.

⁷⁸ R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 33, 35; ACP, t. 1, s. XXXVII.

⁷⁹ Maciej Zdanek, *Stanisław (zm. po 1371 a przed 1385–1392)*, w: PSB, t. 42, Kraków 2003, s. 7–9.

⁸⁰ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 414.

⁸¹ ADK, rkps Pp 78, op.cit., op.cit., k. 35 v: Frater Nicolaus Bodzanow olim prior Cracoviensis.

⁸² K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 416; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 65, 69.

⁸³ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 35r: Frater Paulus senex, quondam prior Cracoviensis.

⁸⁴ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 419; M. Zdanek, op.cit., *Szkoły*, s. 68.

⁸⁵ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 36v: Frater Paulus lector famosus.

⁸⁶ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 420; T. Gałuszka OP, *Fragment czternastowiecznych akt*, op.cit., s. 365–366; idem, *Fragmenty czternastowiecznych akt kapitul prowincjalnych dominikanów polskich w zbiorach Bayerische Staatsbibliothek w Monachium. Kapituła prowincjalna w Opatowcu w 1384 r.*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 51: 2013, s. 121, przyp. 38.

⁸⁷ Maciej Zdanek, *Stefan zwany Zajęcsek*, w: PSB, t. 43, Warszawa–Kraków 2004–2005, s. 145–147; T. Gałuszka OP, *Fragmenty czternastowiecznych akt*, op.cit., s. 120.

⁸⁸ ZDKK, op.cit., cz. 1, nr 103; KDKK, op.cit., t. 1, nr 368 (regest). 30 X 1422 wzmiankowany jako niegdyś przeor konwentu krakowskiego, zob. AOff, t. 4, k. 278r.

Najpewniej był profesem krakowskim. W 1378 roku został skierowany przez kapitułę prowincjalną na studia teologiczne do Pragi. W 1384 kapituła w Opatowcu wyznaczyła go lektorem teologii do konwentu krakowskiego. W 1388 był tu lektorem głównym teologii. Gdy z przeoratu postąpił na biskupstwo sereckie, pozostał w Krakowie, pełniąc funkcje biskupa pomocniczego i wikariusza in spiritualibus biskupa Piotra Wysza w diecezji krakowskiej. Wedle nieweryfikowalnej tradycji nowożytnej był spowiednikiem Władysława Jagiełły, ale nominacja na biskupstwo jest poważną przesłanką jego bliskich kontaktów z dworem monarszym. Zmarł prawdopodobnie w 1412 roku (przed 5 marca 1413). W „Nekrografii” odnotowany pod datą 10 stycznia jako biskup⁸⁹.

22. Piotr z Opatowca 1394–1396

Początkowa data pełnienia urzędu przeora nie ma potwierdzenia źródłowego. Wynika z następstwa po Stefanie Zajączku, który postąpił wówczas na biskupstwo sereckie. Piotr jako przeor jest wymieniony dopiero w 1396 roku w zapisce w księgach radzieckich krakowskich. Sprawa dotyczyła złożonego w ratuszu depozytu pieniężnego, który stanowił wadium w jego i prezbitera Mikołaja z Oleśnicy sporze z jakimś patrycjuszem z Wrocławia⁹⁰. Nową propozycją jest połączenie tego Piotra przeora z wpisem o przeorze krakowskim Piotrze z Opatowca w „Nekrografii” pod datą 19 grudnia⁹¹. Jest on bez wątpienia identyczny z Piotrem Opatowicz, którego w latach dziewięćdziesiątych XIV wieku kapituła prowincjalna wyznaczyła wizytatorem klasztoru krakowskiego⁹². Nie wiadomo, czy z nim, czy z Piotrem z Kujaw można łączyć Piotra lektora konwentualnego w Krakowie w latach 1383–1390. Z Piotrem z Opatowca nie można łączyć inkwizytora Piotra Kantorowica, który w „Nekrografii” ma odrębny wpis kommemoracyjny pod datą 25 lutego⁹³.

⁸⁹ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 3r: Reverendissimus pater frater Stephanus episcopus Ceretensis, qui omnia sua conventui reliquit 1412.

⁹⁰ *Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*, cz. 2, wyd. Franciszek Piekosiński, Józef Szujski, Kraków 1878, s. 140.

⁹¹ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 89r: Frater Petrus Opatovicensis prior Cracoviensis.

⁹² Tomasz Gałuszka OP, *Fragment akt kapituły prowincjalnej dominikanów polskich z lat dziewięćdziesiątych XIV wieku. Studium historyczne i edycja tekstu*, „Roczniki Historyczne”, T. 79: 2013, s. 142.

⁹³ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 15r: Frater Petrus Cantoris inquisitor pravitatis haereticae in nostra provincia.

23. Mikołaj Ursus (Ursi, Bar) 1402–1403

Przeorem krakowskim był w latach 1402–1403. W dniu 1 października 1402 roku przyjął nadanie Wierzbęty z Branic, który podarował klasztorowi łąkę w Szczurowie ponad Wdżarami (Wsdzary) koło Wisły⁹⁴. W dniu 4 września 1403 roku w sądzie ziemskim krakowskim pozyskał od Bodzety z Modlnicy 10 grzywien zapisanych w księdze⁹⁵. Data ta pozostaje w sprzeczności z pojawieniem się jego następcy, przeora Leopolda (Lipolda, Lupolda) już 1 sierpnia 1403 roku. Jedynym sensownym wyjaśnieniem jest fakt, że Mikołaj ustąpił z urzędu przed 1 sierpnia, a pisarz ziemski krakowski machinalnie wpisał nieaktualne imię przeora w sprawie, którą ten poprzednio załatwiał⁹⁶. Mikołaj jest jednym z lepiej znanych, a przy tym bardziej kontrowersyjnych zakonników polskiej prowincji przełomu XIV i XV wieku, gdy wstrząsały nią spory o reformę, silna była konkurencja Krakowa i Wrocławia o pozycję stołeczną w prowincji, trwały polsko-niemieckie spory narodowościowe oraz rosły napięcia polityczne. Nabrzmiła sytuacja doprowadziła do przejściowego rozpadu prowincji, a Mikołaj stał się jedną z głównych postaci dramatu⁹⁷. W 1384 roku był kaznodzieją generalnym i lektorem studiów filozofii naturalnej w Raciborzu. Kapituła prowincjalna wyznaczyła go wówczas magistrem studentów. W latach 1385–1386 był przeorem w Oświęcimiu. Po pobycie w Krakowie ponownie działał na Śląsku. W latach 1410–1413 pełnił urząd przeora w Raciborzu. W 1413 roku ponownie został przeorem w Oświęcimiu, po czym w latach 1415–1417 stanął na czele zwolenników podziału prowincji jako prowincjał separatystycznej prowincji dolnoniemieckiej.

24. Leopold (Lipold, Lupold) 1403–1405

Leopold, który objął przeorat krakowski po Mikołaju Ursi, miał długie doświadczenie w pracy nauczycielskiej i pełnieniu wysokich urzędów zakonnych.

⁹⁴ *Dokumenty sądu ziemskiego krakowskiego 1302–1453*, oprac. Zbigniew Perzanowski, Wrocław 1971, nr 95; *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, t. 2, wyd. Antoni Z. Helcel, Kraków 1870, nr 911.

⁹⁵ Ibidem, t. 2, nr 1050; J. Laberschek, *Modlnica Wielka*, SHGK, op.cit., cz. IV, s. 643.

⁹⁶ Por. sprawę przeora Mikołaja z Bodzetą z Modlnicy o 20 grzywien długu z 24 X 1402 r., TC 3a, op.cit., s. 606.

⁹⁷ Jan Fijałek, *Dwaj dominikanie krakowscy. Jan Biskupiec i Jan Falkenberg*, w: *Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera*, t. 1, Lwów 1925, s. 271–348; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 95–96, przyp. 47; T. Gałuszka OP, *Fragmety czternastowiecznych akt*, op.cit., s. 120, przyp. 29, s. 121; Jakub Turek, *Podział polskiej prowincji dominikanów w czasach prowincjalatu Jana Bis-*

Jako przeor krakowski wystąpił 1 sierpnia 1403 roku, zawierając z muratorem mistrzem Piotrem czteromiesięczny kontrakt na wymurowanie klasztornej biblioteki za 94 grzywny⁹⁸. Datę końcową jego urzędowania wyznacza początek rządów jego następcy – Jana Biskupca. Karierę Leopolda odtwarza się, zakładając identyczność występujących w źródłach zakonników o tym stosunkowo rzadkim imieniu, które wskazuje na jego pochodzenie z niemieckiego mieszczaństwa. W 1378 roku Leopold był lektorem w konwencie krakowskim i możliwe, że funkcję tę pełnił bez przerwy w latach 1374–1382. Przejściowo wikariusz konwentu we Wrocławiu, w latach 1382–1386 był przeorem raciborskim, pełniąc też urząd inkwizytora⁹⁹.

25. Jan Biskupiec z Opatowca 1405–1411

Jan Biskupiec to jeden z najwybitniejszych dominikanów i prowincjałów polskich średniowiecza, z pewnością należy też do grona najważniejszych biskupów współkształtujących politykę kościelną i państwową I. połowy XV wieku¹⁰⁰. Przeorem krakowskim został w 1405 roku zgodnie z danymi źródłowymi o długości jego rządów przeorskich przed objęciem prowincjatu¹⁰¹. Po raz pierwszy wystąpił 3 października 1406 roku na dokumencie Stefana biskupa sereckiego widymującego bulle Bonifacego IX z zezwoleniem na fundację nowych konwentów¹⁰². Po raz ostatni jest wymieniony w aktach oficjalu 29 maja 1411 roku w sprawie z Mikołajem Wierzykiem z Kokotowa (właściwie z Garlicy Średniej i Śledziejowic)¹⁰³. Był już wówczas od czterech dni prowincjałem polskim i ta kumulacja

kupca w latach 1415–1417, „Przegląd Historyczny”, T. 106: 2015, s. 287–324.

⁹⁸ CA, op.cit., nr 142.

⁹⁹ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 414; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 65, 68–69, 88, 96; G. Kublin, *Lista przeorów*, op.cit., s. 39.

¹⁰⁰ Całość dokumentacji zawiera wybitna, wszechstronna i zasługująca na jak najszybszą publikację rozprawa Jakuba Turka, „Jan Biskupiec (ok. 1377–1452). Dominikanin, spowiednik króla, biskup chełmski” msp, Warszawa 2021 (rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Koczerskiej).

¹⁰¹ *Stephanus de Salaniaco et Bernardus Guidonis, De quattuor in quibus Deus Praedicatorum ordinem insignivit*, ed. Thomas Kaeppli, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 22, Romae 1949; Lben, op.cit., t. 3, s. 453, R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 39; J. Turek, *Jan Biskupiec*, op.cit., s. 52, przyp. 176.

¹⁰² ZDKK, op.cit., cz. 1, nr 175.

¹⁰³ AOff, op.cit., t. 4, k. 130v; zob. Zofia Leszczyńska-Skrętowa, *Garlica Średnia*, SHGK, op.cit., cz. 1,

urzędów – do której dochodziło jeszcze pełnienie funkcji regensa krakowskiego studium generalnego – zapewne nie trwała długo.

Jan Biskupiec urodził się około 1377 roku w Opatowcu, w rodzinie mieszczańskiej; przed rokiem 1419 został nobilitowany i otrzymał herb Cholewa. Ok. 1392/1395 złożył profesję w klasztorze w Opatowcu. W okresie przeoratu krakowskiego był jednocześnie lektorem w konwencie krakowskim (poświadczony w 1406 roku), wikariuszem kontraty małopolskiej (poświadczony w 1409 roku), profesorem teologii (1409) i regensem studium generalnego (mianowany w 1410 roku). W 1407 wpisał się na Uniwersytet Krakowski. Doktorat z teologii uzyskał po złożeniu stosownych egzaminów na kapitule generalnej zakonu w 1410 roku w Bolonii. Następnie, w latach 1411–1417 był prowincjałem polskim, a od 1417 roku biskupem chełmskim, spowiednikiem i jednym z najbliższych doradców króla Władysława Jagiełły. Zmarł 22 kwietnia 1452.

26. Jakub 1414

Jako przeor krakowski wystąpił 15 kwietnia 1414 roku w dokumencie nadania klasztorowi przez Dominika z Małych Gawłowic dwóch domów z ogrodami: w Kazimierzu i w Krakowie przy ulicy Grodzkiej¹⁰⁴. Identyfikacja Jakuba, którego znamy tylko z imienia, jest niezwykle trudna. W 1401 roku wystąpił Jakub kustosz z klasztoru dominikanów krakowskich¹⁰⁵. W 1425 roku wystąpił w konwencie Jakub lektor Niemców, który ma też wpis w „Nekrografii” pod datą 28 lutego¹⁰⁶, ale nie mamy mocnych przesłanek, by utożsamiać obie postacie; naturalniej byłoby łączyć przeora z wcześniej poświadczonym kustoszem, a lektora z późniejszym przeorem Jakubem z lat 1433–1434.

27. Jan Grzymała z Polski 1416

Jako przeor krakowski wystąpił 4 lutego 1416 roku w dokumencie podkomorzego krakowskiego Piotra Szafrąncza z Łuczyc, który nadał klasztorowi 15 grzywien czynszu rocznego ze wsi Bogucice i sadzawkę¹⁰⁷. Następnie objął urząd inkwizytora, na którym

s. 711; Janusz Kurtyka, *Kokotów*, SHGK, op.cit., cz. 2, s. 709–710.

¹⁰⁴ ZDKK, op.cit., cz. 1, nr 206; Franciszek Sikora, *Gawłów*, SHGK, op.cit., cz. 2, s. 714.

¹⁰⁵ KDMK, op.cit., cz. 1, nr 94.

¹⁰⁶ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 462; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 166, 171, 183; ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 15 v; Frater Jacobus lector et praedicator Almanorum.

¹⁰⁷ KDKK, op.cit., t. 2, nr 565; Zofia Leszczyńska-Skrętowa, *Bogucice*, SHGK, op.cit., cz. 1, s. 174.

najwcześniej poświadczony jest 5 października 1422 roku¹⁰⁸. Inkwizytorem w diecezji krakowskiej był w latach 1422–1427 i zapewne jeszcze w 1428 roku. Określany bywał zwykle jako brat konwentu Trójcy Świętej, a także jako Jan z Polski, w jednej zapisce zaś został dookreślony jako Jan Grzymała¹⁰⁹. Dzięki zapisowi przydomka odmiejscowego znamy jego wielkopolskie pochodzenie. Jego wpis kommemoracyjny w „Nekrografii” widnieje pod 20 kwietnia¹¹⁰.

28. Mikołaj z Łęczycy (?) 1422, 1423

W dniu 30 października 1422 roku w sprawie z niejaką Heleną z Krakowa wystąpił Mikołaj, profesor teologii i zakonnik konwentu Trójcy Świętej w Krakowie, były przeor tego konwentu¹¹¹. Wcześniej, 26 stycznia i 21 czerwca 1422 roku, występował w konsystorzu przeor Mikołaj¹¹². Następnie spotykamy przeora Mikołaja 19 kwietnia 1423 roku¹¹³. Ks. B. Przybyszewski określał jego kadencję jako jeden ciąg w latach 1422–1424 i identyfikował go z Mikołajem Strzelcem¹¹⁴. Nie można jednak abstrahować od wzmianki o byłym przeorze w 1422 roku i od faktu, że nazwany został profesorem. Ona to pozwala na utożsamienie owego przeora z Mikołajem z Łęczycy, choć z zastrzeżeniem, że jest to hipoteza. Mikołaj z Łęczycy w 1420 roku wpisał się na Uniwersytet Krakowski, posiadając już stopień magistra sztuk i bakałarza teologii. W 1421 został skierowany do studium generalnego krakowskiego jako wykładowca Sentencji na lata 1421/22–1422/23. Otóż pierwsze urzędowanie Mikołaja jako przeora mogło przypaść na czas przed pełnieniem funkcji wykładowcy, a drugie – bezpośrednio po. Stąd przerwa. Jest to rozumowanie bezpieczniejsze niż identyfikacja z Mikołajem Strzelcem, który ma bardzo mocne poświadczenie dla lat późniejszych. W 1425 roku Mikołaj z Łęczycy przebywał w Krakowie jako kursor teologii, a od 1427 rozpoczął rozległą działalność jako inkwizytor na terenie Wielkopolski,

¹⁰⁸ AOff, op.cit., t. 4, k. 273r.

¹⁰⁹ M. Zdanek, *Inkwizytorzy*, op.cit., s. 230. Jako Jan Grzymała wymieniony w 1423 r., zob. AOff, t. 4, s. 592=CA suppl. 1410–1412 oraz 1421–1424, nr 193. Jako Jan z Polski wystąpił w 1427 r., zob. Archiwum Państwowe w Poznaniu, Dominikanie–Poznań 1464, sygn. 72, s. 7.

¹¹⁰ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 28 v: Frater Joannes prior Cracoviensis et inquisitor haereticae pravitatis 1428.

¹¹¹ AOff, op.cit., t. 4, k. 277v; CA suppl. 1410–1412 oraz 1421–1424, nr 171.

¹¹² AOff, op.cit., t. 4, k. 237r, 261v, 273r.

¹¹³ AOff, op.cit., t. 4, k. 299.

¹¹⁴ CA suppl. 1441–1450, nr 13, przyp. 1. Podane tam namiary źródłowe nie sięgają roku 1424.

a potem Kujaw i Mazowsza, wsławiony walką z husytami. Zmarł 18 kwietnia 1450 roku¹¹⁵.

29. Dobiesław 1425

Jako przeor krakowski wystąpił 7 lipca 1425 roku w wystawionym przez siebie dokumencie zawierającym przekazanie Jarosławowi biskupowi laodycejskiemu i pomocniczemu krakowskiemu (w latach 1414–1445) w dożywocie klasztornej sołectwa w Prądniku oraz domu przy klasztorze na rezydencję¹¹⁶. Dobiesław legitymował się stopniem bakałarza teologii, co jest świadectwem jego uniwersyteckiego wykształcenia. Istotnie, wiemy, że w 1421 roku kapituła generalna zakonu skierowała go do studium generalnego w Bolonii na rok 1422/23 jako zastępcę bakałarza biblijnego. W 1423 przebywał za granicą i jako definitor wziął udział w obradach kapituły generalnej¹¹⁷. Ze względu na stosunkowo rzadkie imię można dopuszczać jego tożsamość z Dobiesławem przeorem w Warce w 1428¹¹⁸ i przeorem w Poznaniu w 1436 roku¹¹⁹, jakkolwiek w obu przypadkach wystąpili bez stopnia naukowego.

30. Mikołaj Strzelec z Krakowa 1428–1433, 1434–1437

Mikołaj jako przeor krakowski wystąpił po raz pierwszy 5 lipca 1428 roku w dokumencie wójta i ławników prądnickich dotyczącym sporu Anny Kislingowej z Jarosławem biskupem laodycejskim. W edycji Stanisław Kuraś zidentyfikował go jako Mikołaja Strzelca z Krakowa, ze sławnej rodziny rajców miejskich, datując jego długoletnie rządy na lata 1428–1434¹²⁰. Miał rację co do tożsamości, przeor Mikołaj bowiem wystąpił z nazwiskiem Strzelec w dokumencie konwentualnym z 25 września 1431¹²¹, w księgach grodzkich 10 października 1431¹²² oraz w dokumencie z 28 września 1434

¹¹⁵ Zbigniew Mazur, *Mikołaj z Łęczycy*, w: PSB, t. 21, Wrocław i in. 1976, s. 122–123; Paweł Kras, *Husyci w piętnastowiecznej Polsce*, Lublin 1998, s. 266, 269–274.

¹¹⁶ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 378.

¹¹⁷ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 442; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 166, 171.

¹¹⁸ *Metryka księstwa mazowieckiego z XV–XVI wieku*, t. 1: *Księga oznaczona No 333 z lat 1417–1429*, Warszawa 1918, nr 672; t. 2: *Księga oznaczona No 334 z lat 1429–1433*, Warszawa 1930, nr 161.

¹¹⁹ *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 10, wyd. i oprac. Antoni Gąsiorowski, Tomasz Jasiński, komentarz Antoni Gąsiorowski, Poznań 1993, nr 1405.

¹²⁰ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 401, przyp. 5.

¹²¹ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 435.

¹²² CC, op.cit., t. 4, s. 405.

roku¹²³. Wydawca pomylił się jednak co do ciągłości urzędowania, które zostało przerwane przez przeora Jakuba. Pierwszy przeorat Mikołaja zakończył się po 22 stycznia 1433, gdy ten wystąpił jeszcze na dokumencie zakupu pięciu łanów w Prądniku Czerwonym¹²⁴, a przed 2 września, gdy widzimy już przeora Jakuba. Po raz drugi Mikołaj pokazał się 28 września 1434 roku w dokumencie określającym powinności kmieci prądnickich¹²⁵ i data ta sprawia pewną konfuzję, gdyż ostatnie poświadczenie przeora Jakuba to 22 listopada. Można zatem przyjąć, że pisarz konsystorza pomylił aktualnego przeora z byłym i błędnie zapisał imię zwierzchnika krakowskich dominikanów. Nie wiemy dokładnie, jak długo trwało to urzędowanie, widzimy bowiem Mikołaja jako przeora w 1436 roku i jeszcze 23 października 1437 w sprawie o zajęcie depozytu złożonego przez pewną kobietę u Grzegorza, prepozyta Bożego Ciała na Kazimierzu¹²⁶. O dalszych losach Mikołaja trudno wyrokować. Prawdopodobnie to jego dotyczy wpis w „Nekrografii” pod datą 2 listopada¹²⁷.

31. Jakub 1433–1434

Przeor krakowski poświadczony 2 września 1433 i 22 października 1434 w sporze z muratorem Franciszkiem¹²⁸. Ta ostatnia data, o czym była mowa wyżej, najpewniej powinna ulec korekcie. Z funkcji Jakub ustąpił po 10 września¹²⁹, a przed 28 dniem tego miesiąca 1434 roku. Niewykluczone, że był identyczny z Jakubem lektorem Niemców, który w 1425 roku wystąpił w składzie konwentu krakowskiego¹³⁰. Napotykaną niekiedy w literaturze identyfikację z Jakubem z Bydgoszczy należy uznać za mocno dyskusyjną ze względów chronologicznych.

32. Jakub z Bydgoszczy 1440–1447, 1447/1448–1452

Po raz pierwszy wystąpił jako przeor krakowski i wikariusz prowincjała Jana Advocati, wystawiając dokument dla Piotra Hirszberga 25 maja 1440 roku¹³¹. Pełną ciągłość urzędowania mamy poświadczoną aż

do 3 kwietnia 1447 roku¹³², przy czym o identyczności osoby przekonuje wystąpienie w latach 1445 i 1446 z przydomkiem odmiejscowym i tytułaturą naukową jako licencjat teologii¹³³. Następnie ustąpił na krótko Jakubowi Galacie (nr 33), co było związane z pierwszym wyborem na prowincjała, o czym będzie mowa niżej. Na urząd przeora powrócił szybko: pod koniec 1447 lub w 1448 roku. Dowodnie jako przeor krakowski Jakub z Bydgoszczy wystąpił 1 lipca 1448 roku¹³⁴ i dalej, aż po 1452 rok: imiennie poświadczony 2 kwietnia 1449¹³⁵, a później znakomicie identyfikowany przez uzyskany w międzyczasie (w 1447 roku) stopień magistra teologii i tytuł profesora teologii. Drugi przeorat Jakuba to kumulacja najwyższych godności, od 1450 roku bowiem łączył go z funkcją regensa krakowskiego studium generalnego, od 1451 z urzędem wikariusza prowincji, a następnie prowincjała polskiego. Urzędujący prowincjał Jan Advocati był starcem u progu śmierci; zmarł we wrześniu 1451 roku w Sandomierzu¹³⁶. Według W. Teleżyńskiego na kapitule prowincjalnej w 1450 nowym prowincjałem wybrano Mikołaja z Brześcia, który rządził do 1452 roku¹³⁷. Między Mikołajem a Jakubem doszło do jakiejś gry o najwyższy urząd w prowincji. Już bowiem 16 czerwca 1451 Jakub z Bydgoszczy występował z tytułem wikariusza prowincji, 3 stycznia 1452 roku został wikariuszem generalnym¹³⁸, a z tytułem prowincjała wystąpił 12 czerwca roku 1452¹³⁹. Jako przeora krakowskiego po raz ostatni źródła wymieniają go 21 stycznia 1452 roku¹⁴⁰. Jakub był jednym z najwybitniejszych polskich prowincjałów dominikańskich epoki średniowiecza, obrońcą jedności prowincji, autorem jej ekspansji i realizatorem programu reformy. Urzędował w Krakowie, gdzie zmarł w 1478 roku i został pochowany w kościele Świętej Trójcy przed wielkim ołtarzem¹⁴¹. Jego rozbudowany wpis

¹²³ AOff, op.cit., t. 8, s. 973.

¹²⁴ Tamże, s. 823–827 =CA suppl. 1441–1450, nr 424; KDMK, op.cit., cz. 1, nr 145.

¹²⁵ ZDKK, op.cit., cz. 2, nr 518, 520.

¹²⁶ ZDKK, op.cit., cz. 2, nr 531

¹²⁷ Datę roczną 1441 podaje błędnie edycja Lben t. 3, s. 453. Korekta edycji zob. R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 10, 41. Datyienne podają nekrologi: „Nekrografia” 10 IX 1450 (rok błędnie), nekrolog lwowski 5 IX.

¹²⁸ ACP, op.cit., t. 1, s. 32, przyp. 1.

¹²⁹ Ibidem, s. 579.

¹³⁰ AOff, op.cit., t. 9, s. 312.

¹³¹ AOff, op.cit., t. 9, s. 222.

¹³² Jerzy Kłoczowski, *Jakub z Bydgoszczy*, w: PSB, t. 10, Wrocław 1962–1964, s. 351–352; K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 461–462; Maciej Zdanek, *Regensi*

¹²³ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 468.

¹²⁴ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 450.

¹²⁵ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 468.

¹²⁶ TC, op.cit., t. 11, s. 128; AOff, op.cit., t. 5, k. 231v.

¹²⁷ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 77 v: Frater Nicolaus prior Cracoviensis.

¹²⁸ AOff, op.cit., t. 5, k. 4v, 108v. Por. CA suppl. 1433–1440, nr 7, 65.

¹²⁹ Zob. AOff, op.cit., t. 5, k. 87r.

¹³⁰ ZDM, op.cit., cz. 2, nr 378; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 166, 183, przyp. 7.

¹³¹ ZDKK, op.cit., cz. 2, nr 406.

kommemoracyjny widnieje w „Nekrografii” pod datą 30 maja¹⁴².

33. Jakub Galata 1447

Jako przeor krakowski wystąpił 3 VII 1447 roku w dokumencie wystawionym w klasztorze przez arcybiskupa gnieźnieńskiego Wincentego Kota z Dębna, jako arbiter w sporze o dziesięcinę między biskupem krakowskim Zbigniewem Oleśnickim a Janem Feliksem i Janem Amorem Tarnowskimi¹⁴³. Nazwisko, z którym nigdy nie występował Jakub z Bydgoszczy, decyduje o rozłączości obu osób. Wskazuje na to także fakt, że w roku 1447 Jakub z Bydgoszczy po raz pierwszy został wybrany na urząd prowincjała. Dla wyodrębnienia przeoratu Jakuba Galaty kluczowe są chronologia zdarzeń i skomplikowane okoliczności tego wyboru, o których informuje lista przeorów i osiemnastowieczny historiograf dominikański Wawrzyniec Teleżyński, czerpiący z ogromnego zasobu archiwalnego, dziś już częściowo niedostępnego, choć mylący się w szczegółach¹⁴⁴. W 1446 roku Jakub z Bydgoszczy

dominikańskiego studium generalnego w Krakowie do 1596 r., „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010, s. 110–111.

¹⁴² ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 38 v: Frater Jacobus de Bidgostia sacrae theologiae magister, qui 27 annis rexit provinciam Poloniae nec non huic conventui, inter alia bona tabernaculum maius alias monstrantiam pretiosam donavit 1478.

¹⁴³ KDM, op.cit., t. 4, nr 1492; *Archiwum Książy Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie*, wyd. Zygmunt L. Radziwiński, Bronisław Gorczak, t. 2, Lwów 1888, nr 144.

¹⁴⁴ W. Teleżyński, *De rebus*, op.cit., s. 292: Verum anno sequente 1447 laudatus F. Jacobus de Bydgostia in capitulo provinciali Siradiensi in provincialem est electus <sed non confirmatus. Patres iterum etc. Obacz pod Rokiem 1451> [...]; s. 295–296: „Patientem ad modicum hunc voluit esse Dominus. Licet etenim in capitulo Siradiensi provincialis, ut dixi, electus fuisset, sed confirmationem non obtinuit mansitque in prioratu Cracoviensi, in quo praelibatas indulgentias ab antistibus capessebat [chodzi o przywileje odpustowe z 1448 r. omówione przez autora – przyp. MZ] [...] Igitur non confirmato P. Jacobo patres <itaque> [=denuo=] Plociam AD. 1447 convenerunt, ubi F. Joannem provincialem delegerunt, qui anno Domini 1450 die 10 7bris Cracoviae in pace cum bono nomine adiunctisque 30 marcis pro conventu quievit [tu powołanie na „Nekrografię”] ac scribitur sic: F. Joannes pater provincialis Poloniae qui... 1450. Post eius obitum patres ad conventum Słupensem seu Słupensem contrathae Casubiae se contulerunt, ubi provinciae fasces fratri Nicolao de Bresth inquisitori commissae sunt [tu powołanie na A. Bzowskiego „Propago” z uwagą, że umieścił Mikołaja w zestawieniu inkwizytorów, a pominął w gronie prowincjałów]. Qui ad biennium eas tenes in capitulo Sandomiensi se dimisit et ad munus inquisitoriae rediit. Quas

występował jako wikariusz generalny w prowincji¹⁴⁵, co dowodzi, że ówczesny prowincjał, dość już wiekowy Jan Advocati, słabował. W 1447 roku na kapitule prowincjalnej w Sieradzu Jakub został wybrany prowincjałem i przewodził obradom¹⁴⁶. Nie znamy daty dziennej odbycia tej kapituły. Zwyczajowo miały miejsce na jesieni, ale w sytuacjach szczególnych mogły być zwołane wcześniej i tak zapewne było tym razem. Kapituła odbyła się najpewniej latem, skoro w lipcu przeorem w Krakowie był Jakub Galata. Do tego momentu był tymże Jakub z Bydgoszczy i z nim łączyłbym jeszcze zapisy w aktach oficjalatu z 6 marca i 3 kwietnia 1447 roku. W maju zwyczajowo odbyła się kapituła generalna¹⁴⁷ i po niej zwołano kapitułę sieradzką. Wedle Teleżyńskiego jednak wybór Jakuba z Bydgoszczy nie został potwierdzony i jeszcze w tym samym roku zebrała się kapituła prowincjalna w Płocku, gdzie po raz trzeci wybrano prowincjałem Jana Advocati, a Jakub powrócił na urząd przeora krakowskiego. Przyczyn tego zamieszania nie znamy. W dniu 20 grudnia 1447 roku w dokumencie arbitrów rozstrzygających spór między krakowskimi dominikanami a benedyktynami tynieckimi o czynsz z młyna w Prądniku widzimy jako przeora krakowskiego Jakuba – bez nazwiska (ale i bez stopnia naukowego)¹⁴⁸. Możliwe, że był to jeszcze Jakub Galata, ale niewykluczone, że już Jakub z Bydgoszczy. Brak nam jednoznacznych zapisów dla rozstrzygnięcia sprawy.

34. Mikołaj z Brześcia 1452–1453

Jako przeor krakowski i inkwizytor wystąpił 12 grudnia 1452 roku w sprawie nadanej klasztorowi

post eum F. Jacobus de Bydgostia electus provincialia dirigendas suscepit et usque episcopatum eas exercebat. Interim tamen dictus F. Jacobus prioratum Cracoviensem administrans, ex eo ad regentiam ibidem studii a capitulo Słupensi seu Stulpensi destinatus est, quod idem circa eum capitulum generale eodem anno 1450 Lugduni celebratum decreverat [tu powołanie na akta kapituły generalnej: „Ubi sic legitur: <Conventui Cracoviensi damus in regentem F. Jacobum de Bydgostia S.T. professorem ac priorem ibidem>, qui etiam in capitulo extitit datus in Lugduno proxime celebrato”].

¹⁴⁵ KDMK, op.cit., cz. 1, nr 145.

¹⁴⁶ O wyborze dokonanym w Sieradzu zob. Lben, op.cit., t. 3, s. 453 (ale należy zastrzec, że nie wiadomo, do którego wyboru się odnosi); R.-J. Loenertz, *Une ancienne chronique*, op.cit., s. 41; ACP, t. 1, s. 25–31.

¹⁴⁷ Daty dziennej nie znamy. Jej niestety szczątkowo zachowane akta zob. ACP, op.cit., t. 3, s. 251.

¹⁴⁸ *Kodeks dyplomatyczny klasztoru tynieckiego*, cz. 2, wyd. Stanisław Smolka, Lwów 1875, nr 195.

karczmy Cianówki w Cianowicach¹⁴⁹. Po raz ostatni na urzędzie wymienia go zapiska z 28 listopada 1453 roku¹⁵⁰. Mikołaj był inkwizytorem krakowskim od 1440 roku, prowincjałem w latach 1450–1452. Do śmierci w 1463 roku przebywał i działał w konwencie krakowskim¹⁵¹. W „Nekrografii” został wpisany pod datą 26 kwietnia¹⁵².

35. Paweł z Krakowa 1454–1457, po 1462 (?)

Po raz pierwszy na urzędzie przeora krakowskiego wystąpił 4 marca 1454 roku w sprawie ze Spytkiem i Małgorzatą z Sasypowa¹⁵³ i zakończył tę kadencję po 18 listopada 1457¹⁵⁴. Następnie został wyznaczony przeorem krakowskim przez kapitułę prowincjalną w 1462 roku, ale jest to zapis bardzo zagadkowy, równocześnie bowiem skierowanie do konwentu i studium otrzymał Mateusz Notarii¹⁵⁵. Mogła to być niezręczność zapisu lub istotnie liczo no się z wymiennością obu osób na urzędzie. Nie mamy bowiem w latach 1462–1463 niezależnego poświadczenia Pawła jako przeora, a Mateusza – owszem. Za okres 1462–1464 obserwujemy zresztą w źródłach dużą zmienność na urzędzie. Możliwe ostatecznie, że Paweł nie pełnił po raz drugi urzędu przeora w Krakowie, ewentualnie pełnił go bardzo krótko i zaraz postąpił na godność biskupią.

Paweł z Krakowa to jeden z najwybitniejszych krakowskich dominikanów średniowiecza¹⁵⁶. W roku 1440 był lektorem logiki w konwencie krakowskim. W 1442 wpisał się na Uniwersytet Krakowski. W 1446 pełnił funkcję lektora teologii w konwencie krakowskim. Zakończywszy urzędowanie jako przeor, najprawdopodobniej podjął studia, bo w 1461 roku kapituła prowincjalna zatwierdziła mu wykłady z Biblii i skierowała na wykłady z Sentencji. W 1462 był defintorem kapituły prowincjalnej i wystąpił jako przeor sieradzki ze stopniem bakałarza teologii, a więc z sukcesem dopełnił studiów. W 1464 został tytularnym biskupem laodycejskim i pomocniczym krakowskim. Pełnił tę godność do śmierci

w 1498 roku. Został pochowany w kościele Świętej Trójcy, w prezbiterium przed wielkim ołtarzem. Ma wpis w Nekrografii pod datą 5 maja¹⁵⁷.

36. Wincenty Wierzbęta 1458–1459

Jako przeor występuje po raz pierwszy 6 września 1458 roku, kwitując odbiór 11 florenów darowanych konwentowi testamentem Jana Swinczara¹⁵⁸. Pełnił wówczas jednocześnie funkcję przeora i lektora¹⁵⁹. Po raz ostatni jako przeor krakowski pojawił się 22 maja 1459 roku¹⁶⁰. Źródła nie dookreślają Wincentego wprost, ale na identyfikację z Wincentym Wierzbętą wskazuje cały jego cursus honorum. W latach 1447–1448 Wierzbęta był lektorem konwentualnym w Krakowie. W roku 1450 uzyskał stopień bakałarza teologii. W latach 1450–1451 pełnił funkcję kursora w konwencie krakowskim. W 1451 został skierowany na studia do Florencji. Ponownie był lektorem w Krakowie w roku 1453 i 1458, a w 1458 został jako socjusz defintora wysłany na kapitułę generalną zakonu. Po zakończeniu urzędowania w Krakowie opuścił miasto. W latach 1460–1468 był przeorem w Poznaniu, tamże w 1461 inkwizytorem i lektorem, a następnie w latach 1469–1488 tytularnym biskupem enneńskim i pomocniczym poznańskim. Zmarł 13 maja 1494 roku¹⁶¹.

37. Maciej (Mateusz Notarii ?) 1460

Przeora Macieja wymieniają zapiski w księgach grodzkich krakowskich między 10 lutego a 2 lipca 1460 roku, gdy prowadził proces ze Spytkiem i Małgorzatą z Sasypowa o czynsz należny konwentowi z tej wsi¹⁶². Jego identyfikacja jest bardzo trudna. Można go szukać wśród Maciejów obecnych w grupie przeorów, lektorów i studentów prowincji, ale z dużym prawdopodobieństwem może to być Mateusz Notarii, którego imię zapisywano również jako Maciej, a który przebywał wówczas w Krakowie jako wykładowca Biblii w studium generalnym (zob. nr 39).

¹⁴⁹ AOff, op.cit., t. 9, s. 354; *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, t. 2, nr 3518; Franciszek Sikora, *Cianówka*, SHGK, op.cit., cz. 1, s. 392.

¹⁵⁰ AOff, op.cit., t. 1, s. 34.

¹⁵¹ M. Zdanek, *Inkwizytorzy*, op.cit., s. 231–232.

¹⁵² ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 30 r: Frater Nicolaus de Brest haereticae pravitatis inquisitor 1463.

¹⁵³ AOff, op.cit., t. 7 s. 37.

¹⁵⁴ Ibidem, s. 938.

¹⁵⁵ ACP, op.cit., t. 1, s. 69.

¹⁵⁶ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 537–538; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 167–8, 180; Krzysztof R. Prokop, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie*

przedtrydenckiej (2 poł. XIII–1 poł. XVI w.), Kraków 2002, s. 286–288; idem, *Polscy biskupi dominikańscy*, op.cit., s. 120–123.

¹⁵⁷ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 32 r: Frater Paulus suffraganeus Cracoviensis.

¹⁵⁸ AOff, op.cit., t. 10, s. 343.

¹⁵⁹ ACP, op.cit., t. 1, s. 55.

¹⁶⁰ Ibidem, s. 463.

¹⁶¹ K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy*, op.cit., s. 310–311; Krzysztof Kaczmarek, *Konwent dominikanów poznańskich w średniowieczu*, „Ecclesia. Studia z dziejów Wielkopolski” 2003, nr 1, s. 35–54.

¹⁶² CC, op.cit., t. 14, s. 352, 404.

38. Marcin Kaczer z Krakowa 1460–63, 1468, 1473–1475

Jako przeor krakowski Marcin wystąpił w dalszym ciągu sporu o czynsz z Sąspowa 27 sierpnia 1460¹⁶³, następnie 4 lipca 1461¹⁶⁴ i 5 marca 1462 roku z pełnym zapisem jako Marcin Kaczer przeor i lektor teologii w dokumencie zakupu renty wykupnej od rajców krakowskich¹⁶⁵. Marcina Kaczera widzimy w pełnej ciągłości urzędowania aż po 10 czerwca 1463 roku, gdy odbierał od Katarzyny Białuszyny hojne nadanie po mającym miejsce rok wcześniej wielkim pożarze kościoła i klasztoru¹⁶⁶. Zaburzeniem jest wystąpienie przeora Mikołaja w zapisce oficjalatu krakowskiego z 5 kwietnia 1462 roku, ale musi to być traktowane jako pomyłka pisarza, bo kilka kart później, pod datą 21 kwietnia, widnieje przeor Marcin¹⁶⁷. Marcin był jeszcze dwukrotnie przeorem krakowskim. Na drugiej kadencji widzimy go 16 marca 1468 roku, łączącego przeorat z funkcją inkwizytora w kontrakcie o wynajem domu klasztorowego na przykościelnym cmentarzu przez Jakuba Morawę z Wierzawic, wójta leżajskiego¹⁶⁸. Trzecią kadencję Marcina, również jednocześnie przeora i inkwizytora, mamy poświadczoną granicznymi wzmiankami z 13 kwietnia 1473¹⁶⁹ oraz 20 września 1475 roku¹⁷⁰.

Marcin Kaczer pochodził z dawnej rodziny krakowskiej, wywodzącej się ze śląskiego Kietrza¹⁷¹. Był profesem konwentu krakowskiego. W 1440 roku student teologii w studium partykularnym w Krakowie, w 1447 wyznaczony tamże magistrem studentów w partykularnej szkole filozofii, a na rok 1449/1450 skierowany na studia do Kolonii. W 1454 roku przebywał jako student generalny w studium

krakowskim, a w 1457 studiował w Paryżu. Rok później był lektorem teologii i definitorem kapituły prowincjalnej, która wyznaczyła go lektorem konwentualnym w Krakowie, gdzie pełnił tę funkcję w latach 1458–1463. Jako przeor krakowski w 1462 roku był jednocześnie definitorem kapituły generalnej w Sienie i kapituły prowincjalnej Głogowie. Prawdopodobnie to on został przez kapitułę prowincjalną wyznaczony na rok 1466/1467 wykładowcą Biblii, a na rok 1467/1468 wykładowcą Sentencji w krakowskim studium generalnym. W 1468 był definitorem kapituły prowincjalnej w Warce. W latach 1468–1477 inkwizytor krakowski, w 1477 roku wikariusz prowincji polskiej. Zmarł po 17 listopada 1477 roku. Jego wpis w „Nekrografii” widnieje pod datą 22 grudnia¹⁷².

39. Mateusz Notarii 1463

Przeor Mateusz wystąpił 20 października 1463 roku w kontrakcie dzierżawy mieszczanom wielickim Dominikowi i Marcinowi przynależnego konwentowi z nadania Mikołaja Serafina urobku w żupach wielickich¹⁷³. Mimo braku dodatkowych informacji bez wątpienia możemy tym razem zidentyfikować go z Mateuszem Notarii, nazywanym w źródłach także Maciejem Notarii ze względu na częstą wówczas wymienną zapisu imion Mathias i Matheus. Urząd przeora pełnił między pierwszą a drugą kadencją Marcina Kaczera. Mateusz Notarii wystąpił w 1446 roku w składzie konwentu krakowskiego jako kaznodzieja Niemców, prawdopodobnie pełniąc jednocześnie funkcję lektora teologii¹⁷⁴. W 1447 roku był przeorem w Cieszynie, a ówczesna kapituła prowincjalna skierowała go jako zastępcę Jakuba Orismaty na wykładowcę Sentencji i Biblii w studium generalnym krakowskim od roku 1448/1449. W 1450 był definitorem kapituły prowincjalnej, która wyznaczyła go lektorem i kaznodzieją niemieckim w Krakowie. Uczestniczył w kapitule prowincjalnej w 1455 roku. Przez cały ten czas musiały trwać jego studia, sfinalizowane pomyślnie, skoro w 1457 wystąpił ze stopniem bakałarza teologii. W 1461 kapituła prowincjalna zatwierdziła jego wykłady Biblii i skierowała wraz z Pawłem z Krakowa do studium krakowskiego jako wykładowców Sentencji. Rok później kapitu-

¹⁶³ Ibidem, s. 421.

¹⁶⁴ ADK, op.cit., dypl. perg. 141.

¹⁶⁵ KDMK, op.cit., cz. 2–4, nr 560; Maciej Zdanek, *Kupno renty w gospodarce krakowskiego klasztoru dominikanów w XV i na początku XVI w.*, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz Gałuszka OP, Anna Zajchowska, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 4, Kraków 2008, s. 517–531.

¹⁶⁶ ADK, op.cit., rkps XIII 21, k. 20; Kr 1, k. 114r–v.

¹⁶⁷ AOff, op.cit., t. 12, s. 10, 12, 16–17.

¹⁶⁸ Ibidem, s. 876–877.

¹⁶⁹ AOff, op.cit., t. 13, s. 392.

¹⁷⁰ AOff, op.cit., t. 2, s. 245.

¹⁷¹ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 507, 509–51 (nr 293, 295, 296 i informacja z nr 308); por. rec. Maciej Zdanek, *Szkolnictwo dominikanów polskich w średniowieczu*, „Roczniki Historyczne”, T. 72: 2006, s. 171; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 167–169, 172; idem, *Inkwizytorzy*, op.cit., s. 230–231.

¹⁷² ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 90 r: Frater Martinus lector, haereticae pravitate inquisitor, quondam prior Cracoviensis 1477.

¹⁷³ AOff, op.cit., t. 12, s. 186=CA suppl. 1462–1475, nr 16.

¹⁷⁴ KDMK, op.cit., cz. 1, nr 145.

ła prowincjalna ponowiła zatwierdzenie wykładów i skierowanie do Krakowa. Na ten czas przypadł jego przeorat w konwencie krakowskim, gdzie przebywał długo. W 1465 roku kapituła prowincjalna znów wyznaczyła go do studium krakowskiego jako zastępcę sentencjariusza Mikołaja Advocati, mianując go jednocześnie przeorem w Opolu. Później znika ze źródeł. Nie jest wykluczone, że można go zidentyfikować z Mateuszem Haupe, którego w 1468 roku skierowano jako wykładowcę Sentencji do studium krakowskiego¹⁷⁵. Byłaby to kolejna, ale nieudana, próba finalizowania studiów i uzyskania stopnia magistra (doktora) teologii. Jeśli tak, poznalibyśmy też nazwisko rodowe Mateusza i jego niemieckie pochodzenie, co uzasadniałoby śląskie przeoraty i czyniłoby bardzo prawdopodobnym domysł, że ostatecznie związał się z konwentem wrocławskim, gdzie zmarł 13 lutego 1477 roku¹⁷⁶.

40. Stanisław z Pękowic 1470, 1473

Przeor Stanisław wystąpił 24 września 1470 roku w księdze ziemskiej krakowskiej, gdy Katarzyna Młodziejowska za 120 grzywien sprzedała konwentowi 4 grzywny czynszu ze wsi Boleń na zasadzie renty wykupnej¹⁷⁷. 29 września był też obecny na kapitule prowincjalnej we Lwowie jako definitor, określony przy tym godnością kaznodziei generalnego¹⁷⁸. Poważny problem interpretacyjny stwarza jego identyfikacja, a to wskutek różnic w zapisie przydomka odmiejscowego. W księdze ziemskiej zapisano go: *de Pankow* (i tak czytał już wydawca tej zapiski, Antoni Zygmunt Helcel). W siedemnastowiecznym odpisie przechowywanym w klasztorze krakowskim czytano to jako: *de Pnikow*, co jest ewidentnym zniekształceniem¹⁷⁹. Niepokój budzi natomiast zupełnie różny zapis w aktach kapituły prowincjalnej, który w edycji Romana Fabiana Madury OP brzmi: *de Paiulewicze*. Taki odczyt spowodował mylny domysł znakomitego wydawcy o tożsamości ze Stanisławem inkwizytorem krakowskim

z 1499 roku¹⁸⁰. Mający dostęp do tych samych akt Wawrzyniec Teleżyński czytał: *de Pakowicze*¹⁸¹ i tak samo podał nazwę miejscowości pochodzenia w unikatowej informacji, gdzie wyliczył zakonników zmarłych w czasie wielkiej zarazy 1482 roku, która zabrała też Stanisława: „F. Stanislaus de Pakowice bis prior Cracovien(sis) et in nonnullis capitulis provincialibus diffinitor, tunc aedituus”¹⁸². Pochodzenie informacji wyjaśnia przypis, który odsyła do „Nekrografii”. Tam istotnie pod 9 września z datą 1482 znajdujemy notę o Stanisławie *de Pantkowica* – zakrystianie¹⁸³. Zdawałoby się, że Teleżyński wyinterpretował tylko zapisy znanej nam „Nekrografii”, ma on jednak nadwyżki faktograficzne co do kilku osób wymienionych jako ofiary zarazy, o samym Stanisławie zaś wie, że był dwa razy przeorem krakowskim. Wskazuje to na identyczność z przeorem Stanisławem z 1473 roku, jakkolwiek historiograf nie odnotował w swoim dziele jego wystąpienia. Nie miał po temu dokumentów, przeor krakowski Stanisław wystąpił bowiem tylko w zapisce sądowej z 15 lipca 1473 roku, pozywając niejakiego Grzegorza Proroka z Prądnika¹⁸⁴. To pojedyncze i enigmatyczne wystąpienie nie dałoby jakiegokolwiek możliwości jego identyfikacji. Jednak wedle przekazu Teleżyńskiego było to drugie urzędowanie przeora Stanisława znanego nam z 1470 roku.

Mamy dwie możliwości wyjaśnienia tej zagadki: albo osiemnastowieczny dziejopis tylko i aż inteligentnie kojarzył fakty i podobnie brzmiące nazwy miejscowe, albo dysponował dodatkowymi przesłankami źródłowymi. Jest jednak autorem bardzo wiarygodnym. Biorąc zatem jego przekaz na poważnie, otrzymujemy następujące dane. Stanisław był przeorem krakowskim dwukrotnie: w latach 1470 i 1473; w 1470 i w trakcie innych kapituł prowincjalnych był definitorem; zmarł w 1482 roku jako zakrystian. Ponieważ wiemy, że nosił tytuł kaznodziei generalnego, być może należy do jego życiorysu zakwalifikować zapis w aktach kapituły prowincjalnej

¹⁷⁵ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 514.

¹⁷⁶ ACP, op.cit., t. 1, s. 31, 39, 42, 65, 69, 81, 82; ADK, op.cit., Kr 1, k. 91r, 114r; KDMK, cz. 2–4, nr 560; K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 506 (biogram nr 288), s. 514–515 (biogram nr 326); M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 167–169 (z błędami).

¹⁷⁷ TC, op.cit., t. 18, s. 76–77 = *Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, t. 2, nr 4018; Zofia Leszczyńska-Skrętowa, *Boleń*, SHGK, op.cit., cz. 1, s. 179.

¹⁷⁸ ACP, op.cit., t. 1, s. 98.

¹⁷⁹ ADK, op.cit., Kr 543. Bardzo dziękuję archiwariuszowi o. dr. Ireneuszowi Wysokińskiemu OP za udostępnienie podobizny tego źródła.

¹⁸⁰ ACP, op.cit., t. 1, s. 98, przyp. 2. Domysł oparty na podobieństwie zapisu przydomka odmiejscowego, jakim A. Bzowski, „Propago”, s. 70, określił inkwizytora Stanisława: *de Paiulow*. W rzeczywistości chodzi o Stanisława z Pawłowa, zob. M. Zdanek, *Inkwizytorzy*, op.cit., s. 224, przyp. 17.

¹⁸¹ W. Teleżyński, *De rebus*, op.cit., s. 319.

¹⁸² Ibidem, s. 325.

¹⁸³ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 64r: Frater Stanislaus de Pantkowica sacrista 1482.

¹⁸⁴ AOff, op.cit., t. 2, s. 14.

z 1458, która Stanisława zakrystiana krakowskiego mianowała kaznodzieją generalnym¹⁸⁵.

Jego miejsce pochodzenia czytane jako Pankow nakazywałoby identyfikować z wsią Panków koło Świdnicy, ale w średniowieczu występowała ona notorycznie jako Pankendorff¹⁸⁶. Pozostałe zapisy wskazują jednoznacznie na końcówkę -ice i narzucają zapis: Pakowice, a raczej Pankowice lub Pantkowice. Możliwe zatem, że pochodził z Pękowic koło Krakowa, co na razie trzeba pozostawić jako hipotezę.

41. Mikołaj 1471

Przeor krakowski Mikołaj wystąpił między 8 kwietnia a 15 czerwca 1471 roku¹⁸⁷. Nie ma żadnych przesłanek do jego identyfikacji z którymś z licznych Mikołajów występujących ówczesnie w źródłach. Ze względu na przebieg kariery hipotetycznie można rozważać utożsamienie go z późniejszym przeorem Mikołajem Institoris (nr 46).

42. Wincenty Dobiesławic 1476–1477, 1483

Wincentego przeora krakowskiego źródła wzmiankują między 8 listopada 1476 a 17 września 1477¹⁸⁸. Został przeorem po trzeciej kadencji Marcina Kaczera. Po raz drugi widzimy przeora Wincentego noszącego przy tym stopień doktora 10 września 1483, gdy na krótko zastąpił Stanisława Skałę. Można z dużym prawdopodobieństwem zakładać, że jest to jedna osoba i ze względu na przebieg kariery utożsamić ją z Wincentym Dobiesławicem profesem klasztoru krakowskiego. W 1465 roku został mianowany kaznodzieją generalnym oraz wyznaczony do studium generalnego krakowskiego, najpierw jako wykładowca Biblii, w 1466/1467 wykładowca Sentencji, w 1467/1468 wysłany na dwuletnie studia do Paryża. Skierowanie to podtrzymała kapituła prowincjalna, mimo że generalna skierowała go na studia do Kolonii. Po powrocie miał na rok 1470/1471 objąć funkcję lektora w Krakowie. W 1473 roku wpiisał się na Uniwersytet Krakowski. W 1474 wystąpił ze stopniem bakałarza teologii i został wyznaczony sentencjariuszem w celu uzyskania magisterium teologii. Wykłady te prowadził pomyślnie najpewniej w Krakowie i na ten czas przypadł jego pierwszy przeorat. W 1478 roku generał zakonu i kapituła generalna zatwierdzili jego magisterium teologii,

mianując go regensem studium generalnego krakowskiego na rok 1480/1481. Obejmując regensurę, ustąpił najpewniej z przeoratu na rzecz Stanisława Skały. W 1478 roku był wikariuszem prowincji polskiej po śmierci Jakuba z Bydgoszczy. Jak się wydaje, stale przebywał i wykładał w Krakowie, gdzie występował jeszcze w 1492 roku¹⁸⁹. Nie ma wpisu w „Nekrografii”.

43. Stanisław Skała 1481–1483

Jako przeor krakowski wystąpił po raz pierwszy 10 września 1481 roku, gdy przyjął poręczenie złożone przez malarza z Nowej Wsi Mikołaja w imieniu tamtejszego malarza Wojciecha, że wypłacą konwentowi należne 5 florenów węgierskich w złocie¹⁹⁰. Po raz ostatni zaś – z podanym wyraźnie nazwiskiem Skała – 17 stycznia 1483 roku, gdy Michał Bęczynski z Bęczyna skwitował jego i konwent z wypłaty 6 florenów w złocie¹⁹¹.

Życiorys Stanisława Skały był rekonstruowany podczas badań nad wykształceniem polskich dominikanów, dzięki identyfikacji różnie zapisywanego i zniekształconego nazwiska (Scala, Skała, Salsa, Schalche, Talza)¹⁹². W 1447 roku był lektorem w Krakowie i został wyznaczony do krakowskiego studium generalnego jako bakałarz biblijny na rok 1448/1449 i sentencjariusz na 1449/1450. W 1450 został ponownie skierowany jako lektor do Krakowa. Przebywał tam stale i w 1456 roku został poświadczony w składzie konwentu. W 1458 skierowano go jako kursora do partykularnej szkoły teologii w konwencie poznańskim. W 1461 mianowano bakałarzem biblijnym w studium krakowskim. W 1462 miał już stopień bakałarza teologii¹⁹³, z którym wystąpił w 1463 roku w składzie konwentu krakowskiego¹⁹⁴. Zmarł 21 maja 1488 r., jak to poświadcza wpis w „Nekrografii”¹⁹⁵.

44. Jan 1484–1486

Jako przeor krakowski wystąpił po raz pierwszy 28 maja 1484 roku w sporze z Janem Saspowskim

¹⁸⁵ ACP, op.cit., t. 1, s. 53

¹⁸⁶ *Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, t. 9, red. Stanisława Sochacka, Opole 1999, s. 128.

¹⁸⁷ AOff, op.cit., t. 2, s. 21, 32.

¹⁸⁸ AOff, op.cit., t. 2, s. 472, 619–620.

¹⁸⁹ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 554–555 (biogram nr 504–505); M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 121, 169, 170, 177, 180; idem, *Regensi*, op.cit., s. 122.

¹⁹⁰ AOff, op.cit., t. 13, s. 1220; CA, nr 803.

¹⁹¹ AOff, op.cit., t. 13, s. 1302; o kontrahencie zob. Franciszek Sikora, *Bęczyn*, SHGK, op.cit., cz. 1, s. 40–42.

¹⁹² K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 548; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 167, 168, 172.

¹⁹³ KDMK, op.cit., cz. 2–4, nr 560.

¹⁹⁴ ADK, op.cit., Kr 1, k. 114r.

¹⁹⁵ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 36r: Frater Stanislaus Skała 1488.

z Sąspowa o należne czynsze¹⁹⁶. Ostatnie poświadczenie jego osoby jako przeora przynosi zapiska o sporze konwentu o czynsze należne z wójtostwa bocheńskiego z 11 grudnia 1486 roku¹⁹⁷. W żadnej ze wzmianek nie został dookreślony patronimikiem, nazwiskiem ani przydomkiem odmiejscowym. Na podstawie przebiegu kariery najbardziej prawdopodobne są dwie identyfikacje: z Janem Grottem lub Janem z Radziejowa, przyszłym tytularnym biskupem natureńskim i pomocniczym gnieźnieńskim. Obaj bowiem w latach osiemdziesiątych XV wieku znajdowali się w Krakowie i pełnili eksponowane funkcje predestynujące do urzędu przeora.

Jan Grot był prawdopodobnie profesem krakowskim i przeszedł długą ścieżkę edukacji i pracy nauczycielskiej jako wielokrotny lektor, począwszy od 1458 roku. W 1469/1470 skierowany na studia do Padwy. W 1478 został wyznaczony studentem „honoris”, otrzymał nadto przywilej zamieszkiwania w swoim konwencie i nie przesuwania do innych. Na rok 1480/81 wyznaczono go bakałarzem biblijnym w studium generalnym¹⁹⁸. „Nekrografia” notuje go tylko jako lektora pod 22 października bez daty rocznej¹⁹⁹. Jan z Radziejowa o nazwisku Zwierzyna, czy raczej Świerzyna, był zakonikiem konwentu w Brześciu Kujawskim²⁰⁰. Po wieloletniej edukacji i pracy lektorskiej oraz studiach na Uniwersytecie Krakowskim uzyskał tamże w 1470 roku stopień bakałarza sztuk. W 1478 kapituła prowincjalna wyznaczyła go na magistra studentów w studium generalnym krakowskim. W 1481 został wyznaczony tamże na wykładowcę Biblii na lata 1481/1482 (tj. po Janie Grocie) i 1483/1484. Jego ewentualny przeorat krakowski przypadałby zatem na okres po ukończeniu pracy wykładowcy biblijnego w studium generalnym, a w trakcie dalszych studiów. Na ok. 1484–1487 datuje się uzyskanie przezeń stopnia bakałarza teologii na Uniwersytecie Krakowskim, którym nie posługuje się przeor Jan, a którym posłużył się Radziejowski 11 sierpnia 1487 r., wnosząc o uwolnienie od ekskomu-

niki za dług²⁰¹. Następnie kontynuował studia aż do uzyskania około 1495 roku stopnia mistrza teologii. Godność biskupią osiągnął w 1497 roku. W „Nekrografii” ma wpis pod datą 7 lipca²⁰². Oba przypadki są zatem niejednoznaczne. Przeciw Grotowi przemawia fakt, że nekrolog klasztorny nie zna go jako przeora, ale jest to też przypadek Mikołaja Institoris (zob. nr 46). „Nekrografia” nie notuje też tego faktu przy Janie z Radziejowa, ale tu mogła przykryć przeorat wyższa godność biskupia (choć u Mariana Luliasa o tym nie zapomniano). Sprawę zatem należy zostawić otwartą ze wskazaniem na Jana z Radziejowa.

45. Michał z Chelmna 1487

Przeor Michał wystąpił w zapisce z 23 lutego 1487 roku w sporze o czynsze należne konwentowi z Bochni²⁰³. Przebieg kariery zakonnej wskazuje na identyfikację z Michałem z Chelmna. W 1458 roku został skierowany do Krakowa na studia partykularne, gdzie dowodnie przebywał w 1459²⁰⁴. Następnie pozostawał tu przez lata w gronie kadry nauczającej jako lektor gramatyki w 1461, lektor sztuk (logiki) w latach 1462–1464 oraz magister studentów w 1464. W 1465 roku wpisał się na Uniwersytet Krakowski, gdzie w tym samym roku uzyskał stopień bakałarza sztuk wyzwolonych. Około 1473 roku uzyskał stopień bakałarza teologii na Uniwersytecie Krakowskim. W 1474 otrzymał skierowanie do studium generalnego krakowskiego jako wykładowca Sentencji. Pomyślnie sfinalizował studia, uzyskując stopień magistra teologii w Perugii w 1477 roku. W 1478 był definitorem na kapitule generalnej tamże, która ten stopień zatwierdziła. Wówczas również został wymieniony oprócz Wincentego Dobiesławica jako wikariusz generalny prowincji po śmierci Jakuba z Bydgoszczy. W latach 1478–1480 i 1487–1492 był reformatorem kontraty pruskiej. W przerwie działał w Krakowie, gdzie w 1481 roku był regensem studium generalnego. Bezpośrednio po zakończeniu przeoratu krakowskiego powrócił ponownie na Pomorze, 3 sierpnia 1487 roku tytułowany wikariuszem kontraty pruskiej²⁰⁵. W 1492 był przeorem gdańskim. Zmarł 27 czerwca 1492 roku²⁰⁶.

¹⁹⁶ AOff, op.cit., t. 13, s. 1410

¹⁹⁷ AOff, op.cit., t. 11, k. 104r.

¹⁹⁸ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 482–483; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 121, 168–170.

¹⁹⁹ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 74v: Frater Joannes Chroth lector.

²⁰⁰ Zbigniew Mazur, *Radziejowski Jan*, w: PSB, op.cit., t. 30, Wrocław 1987, s. 63–64; K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 473 (nr 167), 490 (nr 223, 226); idem, *Przyczynek do biografii sufragana gnieźnieńskiego Jana z Radziejowa OP*, „Ziemia Kujawska”, T. 17: 2004, s. 141–153; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 169, 170, 181; K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy*, op.cit., s. 251–253.

²⁰¹ AEp, op.cit., t. 3, k. 385.

²⁰² ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 48 r: Reverendus pater frater Joannes de Radzieiow magister ac suffraganeus Gnesnensis.

²⁰³ AOff, op.cit., t. 11, k. 113v.

²⁰⁴ Por. AOff, op.cit., t. 10, s. 401.

²⁰⁵ *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*, t. 3, wyd. Anatol Lewicki, Kraków 1894, nr 321.

²⁰⁶ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 516–517; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 122, 143, 168, 170, 177, 181;

46. Mikołaj Institoris 1488–1489

Jako przeor krakowski wystąpił 20 marca 1488 roku w sprawie o 10 florenów zapisanych konwentowi w testamencie przez miecznika Macieja Turka²⁰⁷. W zapisce z 19 stycznia 1489 wystąpił z patronimikiem Institoris, który pozwala go znakomicie zidentyfikować. Ostatni raz przeor Mikołaj został poświadczony 3 sierpnia 1490 roku w sprawie o apostazję młodego zakonnika subdiakona Stanisława Sochy ze Lwowa²⁰⁸.

Mikołaj Institoris przeszedł długą ścieżkę kształcenia²⁰⁹. Był profesem krakowskim. Kolejno wyznaczano go: w 1461 roku lektorem gramatyki w konwencie krakowskim, w 1462 lektorem sztuk w konwencie w Sieradzu (jednocześnie umianowany kaznodzieją generalnym), w 1465 magistrem studentów w partykularnej szkole filozofii w Krakowie. Na rok 1466/1467 został skierowany na studia do Perugii. W 1468 był definitorem kapituły prowincjalnej, która ponownie skierowała go do Krakowa jako studenta studium generalnego i na rok 1469/1470 wyznaczyła tamże kursorem w partykularnej szkole teologii. Nie mamy jednoznacznych przesłanek, aby identyfikować go z licznymi przeorami tego imienia w różnych konwentach w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XV wieku. Po ustąpieniu z przeoratu krakowskiego miał być przeorem i lektorem w Sandomierzu w 1491 roku. W „Nekrografii” ma wpis pod datą 1 marca 1492 roku²¹⁰.

47. Marian Lulias ze Zwolenia 1493, 1496–1498

Marian Lulias był przeorem krakowskim dwukrotnie, a funkcja ta stanowiła swoisty łącznik między jego dobrze rozpoznaną karierą szkolną a objęciem godności biskupiej²¹¹. Pierwszy raz jako przeor zo-

idem, *Regensi*, op.cit., s. 120; R. Kubicki, *Przeorzy*, op.cit., s. 211–213, 218.

²⁰⁷ AOff, op.cit., t. 11, k. 168r. Przeorem i lektorem teologii mianuje go zapiska o czyszczeniu klasztornej wieży kloacznej z datą 1485 r., ADK, Kr 3, k. 15v. Została ona jednak sporządzona później, jak na to wskazuje opatrzenie Mariana Luliasa stopniem magistra i godnością sufragana krakowskiego. Nie zasługuje zatem na wiarygodność co do chronologii.

²⁰⁸ AEp, op.cit., t. 4, s. 56.

²⁰⁹ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 531–532; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 168–170.

²¹⁰ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 16 r: Frater Nicolaus Institoris lector 1492 <Cracovie>.

²¹¹ Maciej Zdanek, *Dominikanin i biskup laodycejski Marian Lulias ze Zwolenia. Przyczynki do biografii*, w: *Historia vero testis temporum. Księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Baczkowskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. Janusz Smołucha, Anna Waś-

stał poświadczony latem 1493 roku w zapisie cudu za przyczyną św. Jacka²¹². Czas trwania urzędowania można ustalić na okres po 31 maja 1492 i niedługo po 18 marca 1494 roku, gdy Marian otrzymał skierowanie na studia do Bolonii. Po raz drugi był przeorem krakowskim w latach 1496–1498, łącząc ten urząd z funkcją regensa studium generalnego. Objął go przed 17 grudnia 1496 roku, gdy potwierdził wyrok oficjała w sporze między konwentem w Oświęcimiu a prepozytem oświęcimskim Krzysztofem o pobór dziesięcin²¹³. Ostatni raz wystąpił jako przeor 8 sierpnia 1498 roku, gdy Elżbieta Skarbkowa ze Skorczowa nadała dominikanom krakowskim 100 grzywien z sumy 350 grzywien, które był jej winny starosta sandomierski Jan Rabsztyński, w zamian za rezygnację z czynszu za wynajmowany przez nią dom należący do klasztoru²¹⁴. Warto zaznaczyć, że kadencja ta nie ulegała przerwaniu, choć w międzyczasie pojawił się w źródłach zapis o przeorze Marcinie 28 sierpnia 1497 roku oraz przeorze Janie Marianie 14 lutego 1498 roku. W obu przypadkach były to pomyłki pisarzy²¹⁵. Urzędowanie zakończył po 8 sierpnia a przed 27 listopada 1498 roku, gdy objął biskupstwo.

Marian Lulia (Lulias) pochodził ze Zwolenia na Słowacji w ówczesnym Królestwie Węgier²¹⁶. Najprawdopodobniej profes krakowski, został poświadczony w składzie konwentu w 1485 roku. Tu także rozpoczął studia i z dużą pewnością można go utożsamiać z Marianem, studentem krakowskim z 1487 roku, który został skierowany na studia do Bolonii, lecz prawdopodobnie nie wyjechał i w tym samym roku wpisał się na Uniwersytet Krakowski. W 1492 uzyskał na uniwersytecie magisterium sztuk wyzwolonych. Jednocześnie studiował teologię w zakonnym studium krakowskim, jak to poświadcza skierowanie z 1489 roku. W 1492 otrzymał od generała zezwolenie na prowadzenie wykładów z filozofii i dysput oraz przywileje lektorskie. Po pierwszym przeoracie został w 1494 roku skierowany na studia do Bolonii jako wykładowca Sentencji w celu zdobycia magisterium, a w 1495 uzyskał tamże stopień

ko, Tomasz Graff, Paweł F. Nowakowski, Kraków 2008, s. 275–281.

²¹² Anna Zajchowska, Maciej Zdanek, *Miracula świętego Jacka z lat 1488–1500. Edycja krytyczna*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 45: 2008, s. 101 (miraculum nr 2).

²¹³ AOff, op.cit., t. 15, s. 444–445.

²¹⁴ Ibidem, s. 488–489.

²¹⁵ Ibidem, t. 16, s. 197; CC, t. 26, s. 819.

²¹⁶ K. Kaczmarek, *Szkoły*, op.cit., s. 513–514; M. Zdanek, *Szkoły*, op.cit., s. 170, 182; idem, *Regensi*, op.cit., s. 119–120; K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy*, op.cit., s. 267–268.

mistrza teologii i został wyznaczony regensem w studium generalnym krakowskim. Drugie urzędowanie na przeoracie przerwała nominacja w 1498 roku na biskupa laodycejskiego i pomocniczego krakowskiego. W 1499 otrzymał prowizję papieską i sprawował ten urząd do 1503 roku. Był zaufanym współpracownikiem biskupa krakowskiego Fryderyka Jagiellończyka, a wedle tradycji zakonnej także jego spowiednikiem i inkwizytorem. Zmarł 12 lub 19 marca 1503 roku w Krakowie i został pochowany w kościele Świętej Trójcy w prezbiterium przed wielkim ołtarzem. Ma wpis w „Nekrografii” pod datą 19 marca²¹⁷.

48. Piotr Kapusta z Sochaczewa 1498–1500, 1501

Jego pierwsza kadencja przeorska zamknęła się w latach 1498–1500²¹⁸. Następnie, na krótko, w 1500 roku na urzędzie przeora widać Mikołaja ze Żnina²¹⁹. Po raz drugi Piotr jako przeor został odnotowany 31 maja 1501²²⁰, ponownie zastąpio-

ny w tymże roku przez Mikołaja²²¹. W 1505 został wyznaczony na studia teologii do Salamanki, gdzie najpewniej uzyskał stopień bakałarza, z którym występował w 1507 roku²²². W 1507 kapituła generalna mianowała go kaznodzieją generalnym i wyznaczyła przeorem i kaznodzieją w Wilnie²²³. W 1510 jako były przeor wileński został decyzją kapituły prowincjalnej ukarany pokutą za liczne szkody i skandale²²⁴. W 1512 roku przywrócony do łask zakonu, otrzymał zezwolenie na przejście do prowincji czeskiej²²⁵. Nie jest pewne, czy ze względu na odmienny przydomek odmiejscowy można go utożsamiać z Piotrkim z Płocka wpisanym w „Nekrografii” pod datą 31 grudnia²²⁶.

²¹⁷ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 20 v: Reverendus pater frater Marianus suffraganeus Cracoviensis, sacrae theologiae magister, qui bis fuit prior in hoc conventu 1503.

²¹⁸ AOff, op.cit., t. 15 s. 589; AOff, op.cit., t. 20, s. 472 (tu wymieniony ze skądinąd nieznanym nazwiskiem Kapusta).

²¹⁹ AOff, op.cit., t. 21, s. 87–88.

²²⁰ ADK, op.cit., dypl. perg. 209.

²²¹ ACP, op.cit., t. 1, s. 124; AOff, op.cit., t. 24, s. 232. Zob. Tomasz Gałuszka OP, *Nieznany spór z ok. 1500 roku pomiędzy krakowskimi mendykantami. Przyczynek do badań nad stosunkami międzyzakonnymi w okresie średniowiecza*, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, op.cit., s. 473; Michał Skoczyński, *Contrata Masoviae. Dominikanie na Mazowszu od XIII do XVI wieku*, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 19, Kraków 2019, s. 387.

²²² ACP, t. 1, s. 640–641.

²²³ Ibidem, s. 170–171

²²⁴ Ibidem, s. 181.

²²⁵ Ibidem, s. 193.

²²⁶ ADK, rkps Pp 78, op.cit., k. 92r: Frater Piotrko de Ploczk quondam prior Cracoviensis.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie, Acta episcopalia Cracoviensia, t. 1–4; Acta officialia Cracoviensia, t. 1–20.

Archiwum Narodowe w Krakowie, Castrensia Cracoviensia, t. 4, 14, 26; Terrestria Cracoviensia, t. 3a, 11, 18.

Archiwum Państwowe w Poznaniu, Dominikanie–Poznań 1464, sygn. 72.

Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów w Krakowie, rkps XIII 21; Kr 1, 3, 543; Pp 78; dypl. perg. 141, 209.

Biblioteka Kórnicka PAN, rkps I F 93 (BK00093): Wawrzyniec Teleżyński, „De rebus Provinciae Poloniae S. Hiacinthi Ordinis Praedicatorum”.

Rosyjska Biblioteka Narodowa w Sankt Petersburgu, rkps Lat. I F 212.

Edycje źródłowe

Acta capitulorum generalium ordinis Praedicatorum, t. 1 (1220–1303), t. 2 (1304–1378), t. 3 (1380–1498), ed. Benedictus Maria Reichert OP, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 3, t. 4, t. 8, Romae 1889.

Acta capitulorum provinciae Poloniae Ordinis Praedicatorum, t. 1 (1225–1600), ed. Romanus Fabianus Mardura, Roma 1972.

Archiwum Książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie, wyd. Zygmunt L. Radziwiński, Bronisław Gorczak, t. 2, Lwów 1888.

Bullarium Poloniae, t. 1, ed. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, Romae 1982.

Codex diplomaticus Silesiae, Bd 1, hrsg. Wilhelm Wattenbach, Breslau 1857.

Codex epistolaris saeculi decimi quinti, t. 3, wyd. Anatol Lewicki, Kraków 1894.

Cracovia artificum 1300–1500, wyd. Jan Ptaśnik, Kraków 1917.

Cracovia artificum supplementa 1462–1475. Komentarz, wybrał i oprac. Bolesław Przybyszewski, Kraków 2001.

Cracovia artificum supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1433–1440, wybrał i oprac. Bolesław Przybyszewski, Wrocław 1988.

Cracovia artificum supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1441–1450, wybrał i oprac. Bolesław Przybyszewski, Kraków 1993.

- Cracovia artificum supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z archiwaliów kurialnych i kapitulnych w Krakowie 1451–1460*, wybrał i oprac. Bolesław Przybyszewski, Kraków 2001.
- Cracovia artificum supplementa. Teksty źródłowe do dziejów kultury i sztuki z najdawniejszych oficjaliów krakowskich lata 1410–1412 oraz 1421–1424*, wybrał i oprac. Bolesław Przybyszewski, Wrocław 1985.
- Dokumenty sądu ziemskiego krakowskiego 1302–1453*, oprac. Zbigniew Perzanowski, Wrocław 1971.
- Joannis Długosz Senioris canonici Cracoviensis Liber beneficiorum dioecesis Cracoviensis*, wyd. Aleksander Przezdziecki, t. 3, w: *Joannis Długossii Opera omnia*, t. 9, Kraków 1864.
- Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej Ś. Wacława*, wyd. Franciszek Piekosiński, Kraków 1874–1886.
- Kodeks dyplomatyczny klasztoru tyneckiego*, cz. 2, wyd. Stanisław Smolka, Lwów 1875.
- Kodeks dyplomatyczny Małopolski*, t. 1–4, wyd. Franciszek Piekosiński, Kraków 1874–1886.
- Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*, cz. 1–4, wyd. Franciszek Piekosiński, Kraków 1879–1882.
- Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 1, Poznań 1877.
- Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 2, Poznań 1878.
- Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski*, t. 10, wyd. i oprac. Antoni Gąsiorowski, Tomasz Jasiński, komentarz Antoni Gąsiorowski, Poznań 1993.
- Metryka księstwa mazowieckiego z XV–XVI wieku*, t. 1: *Księga oznaczona No 333 z lat 1417–1429*, Warszawa 1918.
- Metryka księstwa mazowieckiego z XV–XVI wieku*, t. 2: *Księga oznaczona No 334 z lat 1429–1433*, Warszawa 1930.
- Monumenta Poloniae Vaticana*, t. 1–3, ed. Jan Ptaśnik, Cracoviae 1913–1914.
- Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400*, cz. 2, wyd. Franciszek Piekosiński, Józef Szujski, Kraków 1878.
- Regesty śląskie*, t. 2: *1349–1354*, oprac. Kazimierz Bobowski, Marek Cetwiński, Janina Gilewska-Dubois, Anna Skowrońska, Bronisław Turoń, Wrocław 1983.
- Rocznik Krajskich*, wyd. August Bielowski, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, Lwów 1878.
- Schlesisches Urkundenbuch*, Bd 3: *1251–1266*, bearb. Winfried Irgang, hrsg. Heinrich Appelt, Josef J. Menzel, Köln 1984.
- Słownik biograficzny polskich mendikantów w średniowieczu*, t. 1: *Dominikanie. Baza danych*. Projekt finansowany przez Narodowy Projekt Rozwoju Humanistyki [nr 11H 12 0169 81] (adres: sop.dominikanie.pl).
- Starodawne Prawa Polskiego Pomniki*, t. 2, wyd. Antoni Z. Helcel, Kraków 1870.
- Stephanus de Salaniaco et Bernardus Guidonis, De quattuor in quibus Deus Praedicatorum ordinem insignivit*, ed. Thomas Kaeppli, Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, t. 22, Romae 1949.
- Urkunden zur Geschichte des Bisthum Breslau im Mittelalter*, hrsg. Gustav A. Stenzel, Breslau 1845.
- Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia*, t. 1, ed. August Theiner, Romae 1860.
- Vita et miraculis Sancti Iacchonis (Hyacinthi) ordinis Fratrum Praedicatorum auctore Stanislao lectore Cracoviensi*, ed. Ludwik Cwikliński, Monumenta Poloniae Historica, t. 4, Lwów 1884.
- Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej*, t. 1–2, wyd. Stanisław Kuraś, Lublin 1965–1973.
- Zbiór dokumentów małopolskich*, cz. 1–8, wyd. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, Kraków 1962–Wrocław 1975.
- Zbiór formuł Zakonu Dominikańskiego prowincji polskiej 1338–1411*, wyd. Jacek Woroniecki, Jan Fijałek, w: *Archiwum Komisji Historycznej*, t. 12, cz. 2, Kraków 1938.
- Żywot świętego Jacka z Zakonu Braci Kaznodziejów*, tłum. Tomasz Gałuszka OP, oprac. Maciej Zdanek, w: *Święty Jacek Odrowąż. Studia i źródła. Skarby dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 2, Kraków 2007.

Literatura

- Bibliografia piśmiennictwa o świętym Jacku Odrowążu*, oprac. Małgorzata Habuda, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 11, Kraków 2013.
- Blasel Carl, *Geschichte von Kirche und Kloster St. Adalbert zu Breslau*, Breslau 1912.
- Bucichowski Wacław, *Lista lektorów dominikańskich prowincji polskiej od erygowania prowincji (1225) do roku 1525*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 6–7: 1997.
- Bukowski Waldemar, *Krzyszlawice*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 3, Kraków 1994–2000.
- Bzowski Abraham, *Propago divi Hyacinthi Thaumaturgi Poloniaese de rebus praeclare gestis in provincia Poloniae ordinis praedicatorum*, Venetiis 1606.
- Dekański Dariusz A., *Początki zakonu dominikanów prowincji polsko-czeskiej. Pokolenie św. Jacka w zakonie*, Gdańsk 1999.
- , *Próba uporządkowania kierunków i chronologii misji św. Jacka. Między hagiografią a „uczoną” historiografią*, w: *Święty Jacek Odrowąż i dominikanie na Śląsku*, red. Antoni Barciak, Katowice 2008.
- Fijałek Jan, *Dwaj dominikanie krakowscy. Jan Biskupiec i Jan Falkenberg*, w: *Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera*, t. 1, Lwów 1925.
- Gałuszka Tomasz, *Fragment akt kapituły prowincjalnej dominikanów polskich z lat dziewięćdziesiątych XIV wieku. Studium historyczne i edycja tekstu*, „Roczniki Historyczne”, T. 79: 2013.
- , *Fragment czternastowiecznych akt kapituły prowincjalnej dominikanów polskich ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu (I F 640)*, w: *Ecclesia, Regnum, Fontes. Studia z dziejów średniowiecza*, kom. red. Sławomir Gawlas, Katarzyna Gołąbek, Marek A. Janicki, Roman Michałowski, Marta Piber-Zbieranowska, Piotr Węcowski, Warszawa 2014.
- , *Fragmenty czternastowiecznych aktkapitul prowincjalnych dominikanów polskich w zbiorach Bayerische Staatsbibliothek w Monachium. Kapituła prowincjalna w Opatowcu w 1384 r.*, „Studia Źródłoznawcze”. T. 51: 2013.
- , *Fragment „zaginionej kroniki dominikańskiej” w zbiorach Rosyjskiej Biblioteki Narodowej w Petersburgu*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 59: 2021.

- , *Nieznany spór z ok. 1500 roku pomiędzy krakowskimi mendikantami. Przyczynek do badań nad stosunkami międzyzakonnymi w okresie średniowiecza*, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz Gałuszka OP, Anna Zajchowska, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 4, Kraków 2008.
- , *Odcisk pieczęci Macieja, prowincjała Polskiej Prowincji Braci Kaznodziejów, z 6 IV 1333 roku*, w: *Cud światła. Witraże średniowieczne w Polsce*, noty katalogowe: Edyta Bernardy et al., Kraków 2020.
- , *Przybycie św. Jacka Odrowąża do Krakowa w 1222 roku w świetle nowego źródła*, „Roczniki Historyczne” (w druku).
- , *W przededniu powstania studium generale. Nowe badania nad czternastowiecznym zachowanym księgozbiorem dominikanów krakowskich*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010.
- Jasiński Tomasz, *Początki klasztoru dominikańskiego w Toruniu*, „Zapiski Historyczne”, T. 54: 1989, z. 4.
- Kaczmarek Krzysztof, *Konwent dominikanów poznańskich w średniowieczu*, „Ecclesia. Studia z Dziejów Wielkopolski” 2003, nr 1.
- , *Podział polskiej prowincji dominikanów na przełomie XIII i XIV wieku*, w: *Kościół w monarchiach Przemysławów i Piastów*, red. Józef Dobosz, Poznań 2009.
- , *Przyczynek do biografii sufragana gnieźnieńskiego Jana z Radziejowa OP*, „Ziemia Kujawska”, T. 17: 2004.
- , *Studia nad historią dominikanów w Polsce. Stan i kierunki badań – głos w dyskusji*, w: *Dzieje dominikanów w Polsce XIII–XVIII wiek. Historiografia i warsztat badawczy historyka*, red. Henryk Gapski, Jerzy Kłoczowski, Jan A. Spież OP, Lublin 2006.
- , *Szkoły i studia polskich dominikanów w okresie średniowiecza*, Poznań 2005.
- Kłoczowski Jerzy, *Jakub z Bydgoszczy*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław 1962–1964.
- , *Klasztor dominikański w Krakowie w polskiej prowincji dominikańskiej w XII–XVI wieku*, w: *Cracovia – Polonia – Europa. Studia z dziejów średniowiecza ofiarowane J. Wyrozumskiemu w 65. rocznicę urodzin i 40-lecie pracy naukowej*, Kraków 1995.
- , *Mikołaj zw. Affri (zm. 1323)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 21, Wrocław 1976.
- Knapiek Elżbieta, *Akta oficjalatu i wikariatu generalnego krakowskiego do połowy XVI wieku*, *Rozprawy Wydziału II Historyczno-Filozoficznego PAU*, t. 110, Kraków 2010.
- Kras Paweł, *Husyci w piętnastowiecznej Polsce*, Lublin 1998.
- Kubicki Rafał, *Przeorzy konwentu gdańskiego od początków XIV w. do 1525 r. Przyczynek do badań nad składem osobowym konwentów kontraty pruskiej dominikanów w średniowieczu*, w: *Dominikanie. Gdańsk – Polska – Europa*, red. Dariusz A. Dekański, Andrzej Gołębniak, Marek Grubka OP, Gdańsk–Pelplin 2003.
- , *Środowisko dominikanów kontraty pruskiej: od XIII do połowy XVI wieku*, Gdańsk 2007.
- Kublin Grzegorz, *Lista przeorów klasztoru Dominikanów w Raciborzu*, *Studia i Źródła do Dziejów Dominikanów i Dominikanek w Raciborzu*, t. 6, Opole 2022.
- Kurtyka Janusz, Kokotów, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 2, Wrocław 1989–Kraków 1993.
- Laberschek Jacek, *Modlnica Wielka*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 4, Kraków 2006–2014.
- , *Sieć wodna średniowiecznego Krakowa i jej gospodarcze wykorzystanie*, Warszawa 2016.
- Labuda Gerard, *Święty Stanisław biskup krakowski, patron Polski. Śladami zabójstwa – męczeństwa – kanonizacji*, Poznań 2000.
- , *Zaginiona kronika z pierwszej połowy XIII wieku w Rocznikach Królestwa Polskiego Jana Długosza. Próba rekonstrukcji*, Poznań 1983.
- Leszczyńska-Skrętowa Zofia, Bogucice, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1980–1986.
- , *Boleń*, *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1980–1986.
- , *Garlica Średnia*, *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1980–1986.
- Loenertz Raymond-Joseph, *La vie de S. Hyacinthe du lecteur Stanislas envisagée comme source historique*, „Archivum Fratrum Praedicatorum”, T. 27: 1957.
- , *Une ancienne chronique des provinciaux dominicains en Pologne*, „Archivum Fratrum Praedicatorum”, T. 21: 1951.
- Mazur Zbigniew, *Mikołaj z Łęczycy*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 21, Wrocław 1976.
- , *Radziejowski Jan*, w: *Polski słownik biograficzny* t. 30, Wrocław 1987.
- Olejarczyk Michał, *Traktat Hieronima z Moraw. Kontekst historyczny, treść i przeznaczenie*, „Kieleckie Studia Teologiczne”, T. 11: 2012.
- Ożóg Krzysztof, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306–1382*, Kraków 1995.
- Prokop Krzysztof R., *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2 poł. XIII–1 poł. XVI w.)*, Kraków 2002.
- , *Polscy biskupi dominikańscy. Słownik biograficzny*, Kraków 2013.
- Sikora Franciszek, *Bęczyn*, w: *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1980–1986.
- , *Cianówka*, *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1980–1986.
- , *Gawłów*, *Słownik historyczno-geograficzny województwa krakowskiego w średniowieczu*, cz. 1, Wrocław 1980–1986.
- Skoczyński Michał, *Contrata Masoviae. Dominikanie na Mazowszu od XIII do XVI wieku*, *Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie*, t. 19, Kraków 2019.
- Słownik etymologiczny nazw geograficznych Śląska*, red. S. Sochacka, t. 9, Opole 1999.
- Sot Michel, *Gesta episcoporum, gesta abbatum*, *Typologie des sources du Moyen Âge occidental*, dir. L. Genicot, fasc. 37, Turnhout 1981.
- Szyborski Wiktor, [...] *klasztor ubogi tuteczny pogorzaly, zubożaly, spustoszały – uwagi o najstarszym ka-*

- talogu przeorów klasztoru dominikanów w Oświęcimiu, „Folia Historica Cracoviensia”, T. 25: 2019, nr 1.
- Świeboda Wojciech, *Działalność inkwizytora Piotra OP w diecezji krakowskiej w latach 1403–1414*, w: *Kultura religijna i społeczna Małopolski od XIII do XVI wieku*, red. Wiktor Szymborski, Janusz Kozioł, Tarnów 2011.
- Trajdos Tadeusz M., *Dominikanie w Kijowie za czasów św. Jacka*, w: *Święty Jacek i dziedzictwo dominikańskie*, red. Erwin Mateja, Anna Pobóg-Lenartowicz, Maria Rowińska-Szczepaniak, Opole 2008.
- Turek Jakub, *Andrzej Rusiniec i reforma obserwancka w polskiej prowincji dominikanów*, „Przegląd Historyczny”, T. 110: 2019, z. 2.
- , Jan Biskupiec (ok. 1377–1452). Dominikanin, spowiednik króla, biskup chełmski, Warszawa 2021 (rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Koczerskiej).
- , *Podział polskiej prowincji dominikanów w czasach prowincjalatu Jana Biskupca w latach 1415–1417*, „Przegląd Historyczny”, T. 106: 2015.
- Vetulani Adam, *Z badań nad Polakami w średniowiecznej Bolonii*, w: *Cultus et cognitio. Studia z dziejów średniowiecznej kultury*, red. Stefan K. Kuczyński, Warszawa 1976.
- Woroniecki Jacek, *Gerard z Wrocławia*, w: *Polski słownik biograficzny* t. 7, Kraków 1949–1958.
- , *Św. Jacek Odrowąż i sprowadzenie Zakonu Kaznodziejskiego do Polski*, Kraków–Katowice 2007.
- Zajchowska Anna, *Franciszek Oczko i początki reformy obserwanckiej w polskiej prowincji dominikanów*, „Średniowiecze Polskie i Powszechnie”, T. 45: 2008.
- Zajchowska Anna, Zdanek Maciej, *Miracula świętego Jacka z lat 1488–1500. Edycja krytyczna*, „Studia Źródłoznawcze”, T. 45: 2008.
- Zdanek Maciej, *Dominikanin i biskup laodycejski Marian Lulia ze Zwolenia. Przyczynki do biografii*, w: *Historia vero testis temporum. Księga jubileuszowa poświęcona Profesorowi Krzysztofowi Baczkowskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. Janusz Smołucha, Anna Waśko, Tomasz Graff, Paweł F. Nowakowski, Kraków 2008.
- , *Inkwizytorzy dominikańscy w diecezji krakowskiej w średniowieczu*, w: *Inkwizycja papieska w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. P. Kras, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 7, Kraków 2010.
- , *Kupno renty w gospodarce krakowskiego klasztoru dominikanów w XV i na początku XVI w.*, w: *Mendykanci w średniowiecznym Krakowie*, red. Krzysztof Ożóg, Tomasz Gałuszka OP, Anna Zajchowska, Studia i Źródła Dominikańskiego Instytutu Historycznego w Krakowie, t. 4, Kraków 2008.
- , *Regensi dominikańskiego studium generalnego w Krakowie do 1596 r.*, „Przegląd Tomistyczny”, T. 16: 2010.
- , *Stanisław (zm. po 1371 a przed 1385–1392)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 42, Kraków 2003.
- , *Stefan zwany Zajączek*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 43, Warszawa Kraków 2004–2005.
- , *Szkolnictwo dominikanów polskich w średniowieczu* [rec. z: *Krzysztof Kaczmarek, Szkoły i studia polskich dominikanów w okresie średniowiecza*, Poznań 2005], „Roczniki Historyczne”, T. 72: 2006.
- , *Szkoły i studia dominikanów krakowskich w średniowieczu*, Warszawa 2005.

Maciej Zdanek – dr hab., prof. UJ, mediewista, zajmuje się historią cystersów i dominikanów, historią Uniwersytetu Krakowskiego w epoce staropolskiej, historią historiografii, źródłoznawstwem i edytorstwem źródeł. Stopień doktora (2004) i doktora habilitowanego (2019) uzyskał na Wydziale Historycznym UJ. W latach 2005–2009 pracował w Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski w Średniowieczu IH PAN w Krakowie. Od 2009 roku pracuje w Archiwum UJ, od 2022 jako zastępca dyrektora.

CATALOGUE OF THE PRIORS OF THE DOMINICAN MONASTERY IN MEDIEVAL KRAKÓW. CHRONOLOGY AND IDENTIFICATION

The Dominican monastery in Kraków was the oldest and most important convent in the Polish province of the order, but its history has not yet been written. There is also no catalogue of the priors, although research into the prosopography and biography of the Polish Dominicans, especially of the order's elite, is highly developed. The purpose of this article is to establish a list of the priors of the Kraków convent in the Middle Ages, from its foundation in 1222 to 1500. The source base included printed and manuscript sources, especially from the collections of the Archives of the Polish Dominican Province in Kraków, the Archives of the Metropolitan Curia in Kraków, and the National

Archives in Kraków. The author also used the *Słownik biograficzny polskich mendykantów w średniowieczu*, t. 1: *Dominikanie. Baza danych* [Biographical Dictionary of Polish Mendicants in the Middle Ages, vol. I: Dominicans. Database] available online at: sop.dominikanie.pl. The catalogue focuses on the chronology of the cloister authorities and the basic identification of persons. It was possible to establish a list of 48 superiors, starting with St. Hyacinth of Poland and including provincials, inquisitors, theology teachers, regents of the Dominican studium generale and future auxiliary bishops. The task for the future will be to compile their full biographies and a collective portrait.